



JOSIP BROZ TITO

NAŠE OSLOBOĐENJE JE NAŠE DJELO

*Drugovi profesori, drugovi generali i oficiri,
Druže predsjedavajući,
Drugarice i drugovi,*

Priznanje i počast — doktorat vojnih nauka, koji mi dodjeljujete kao Vrhovnom komandantu u narodnooslobodilačkom ratu i danas, osjećam ujedno i kao priznanje stotinama hiljada boraca, vojnih i političkih rukovodilaca koji su se hrabro borili u našem narodnooslobodilačkom ratu, a naročito onima koji su u toj borbi i svoj život položili. To je, takođe, priznanje vojnicima i starješinama naših oružanih snaga i svim radnim ljudima i građanima koji danas imaju velikog udjela u izgradnji opštenarodne odbrane. Zbog svega toga izražavam svoje iskreno zadovoljstvo i zahvalnost.

Ogromne žrtve koje smo podnijeli u oslobodilačkom ratu i revoluciji nisu bile uzaludne. U protekle tri decenije mirnog života, istinske slobode i nezavisnosti, naši narodi su postigli grandiozne uspjehe u materijalnom i

kulturnom razvoju, a posebno u izgradnji socijalističkih samoupravnih odnosa, jačanju bratstva, jedinstva i nacionalne ravnopravnosti i afirmaciji politike nesvrstanosti. Mi na djelu ostvarujemo plemenite ideale za koje su žrtvovali svoje živote najbolji sinovi i kćeri naših naroda.

Naš narodnooslobodilački pokret, od početka oružanog ustanka 1941. godine do pobjede, bio je izvanredno organiziran, pod vođstvom Komunističke partije i radničke klase i imao je revolucionarni karakter.

Zahvaljujući svemu tome, mi smo u narodnooslobodilačkom ratu, vlastitim snagama, pobijedili strane osvajače i domaće izdajnike. Naše oslobođenje je naše djelo. Ta nepokolebljiva riješenost naših ljudi da sami izvojuju svoju slobodu bila je najvažnija garancija naše nezavisnosti i samostalnosti. To nam je takođe donijelo visok ugled saveznika i položaj ravnopravnog partnera u Antihitlerovskoj koaliciji.

Uzimajući na sebe historijsku odgovornost za sudbinu naroda Jugoslavije, naša partija je — nakon sloma Kraljevine Jugoslavije — organizirala oružanu borbu protiv okupatora. Ne priznavajući fašističku okupaciju i komadanje zemlje, ona je odmah zauzela beskompromisan stav borbe protiv okupatora i njihovih pomagača.

To je bio logičan nastavak njene antifašističke djelatnosti u godinama prije drugog svjetskog rata, posebno od anšlusa Austrije i okupacije Čehoslovačke. Na Petoj zemaljskoj konferenciji KPJ, u jesen 1940, zbog najneposrednije opasnosti od fašističke agresije na Jugoslaviju, poduzeli smo konkretne mjere za odbranu nezavisnosti zemlje. Pri CK KPJ obrazovali smo Vojni komitet.

Već 15. aprila 1941, prije raspada Kraljevine Jugoslavije, CK KPJ je u svom proglasu iznio ocjenu situacije nastalu fašističkom agresijom, najavljujući oružanu borbu protiv fašističkih osvajača iz koje će se rađati »novi svijet«, otvarajući time perspektivu stvaranja nove socijalističke Jugoslavije. Na Majskom savjetovanju KPJ u Zagrebu date su konkretne smjernice za vojne i političke pripreme za ustanak čiji je cilj nacionalno i socijalno oslobođenje.

Polazeći od konkretnih unutrašnjih i međunarodnih uvjeta, stvaralačkom primjenom marksističko-lenjinističke

nauke na specifičnu jugoslovensku stvarnost, sagledali smo puteve i oblike oslobodilačke borbe i razradili osnovna pitanja strategije i taktike. Napadom Njemačke na SSSR, stvoreni su najpovoljniji međunarodni uvjeti za oslobodilačku borbu porobljenih naroda Evrope. Tada je CK KPJ pozvao narode Jugoslavije na ustanak za sopstveno oslobođenje. Polazeći od procjena da se treba osloniti na sopstvene snage, a ne čekati da nas neko drugi oslobodi, još avgusta 1941. u Biltenu Glavnog štaba Narodnooslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije bilo je zapisano: »Ko će nam donijeti slobodu ako se za nju mi sami nećemo boriti?«. Na taj način organizirali smo i vodili svenarodni oslobodilački rat protiv okupatora.

Oružana oslobodilačka borba započela je odmah nakon historijske odluke CK KPJ od 4. jula 1941. Plamen masovnih narodnih ustanaka protiv njemačkih, talijanskih, bugarskih i mađarskih fašističkih okupatora ubrzo je zahvatio gotovo cijelu zemlju. Partizanski odredi prekrili su i kontrolisali veliki dio Jugoslavije. U ljeto i jesen 1941. oslobođeno je više od 40 gradova i stvorena prostrana slobodna teritorija.

Od samog početka ustanka naša partija je uporno radila na organizaciji i vođenju opštenarodnog rata u kome se angažiraju sve širi slojevi stanovništva i koji se vodi na cijeloj teritoriji Jugoslavije.

Tako je naša oslobodilačka borba s prvim ustaničkim plotunima bila usmjerena na istjerivanje okupatora i potpuno oslobođenje svih jugoslovenskih zemalja, kao i na stvaranje jugoslovenske zajednice ravnopravnih naroda sa novim društvenim odnosima. Orijentacija CK KPJ na stvaranje oslobodilačke armije prisutna je još u prvim dokumentima narodnooslobodilačkog pokreta. Tako se još u prvom broju Biltena od 10. avgusta 1941. ukazuje da će biti potrebno stvarati i krupnije partizanske jedinice, koje će biti sposobne za izvođenje značajnih operacija. Cjelokupna praksa naše oslobodilačke borbe pokazuje kako nikada nije bilo opasnosti da se naš oružani ustanak svede na nivo gerile ili pokreta otpora, jer se kod nas odvijao, organiziran od Komunističke partije, beskompromisni oslobodilački rat sa dalekosežnim ciljevima.

Šta je u tom pogledu bilo od posebnog značenja?

Prvo, dosljedna orijentacija na permanentnu oružanu borbu i stvaranje jake oružane sile.

Drugo, oslonac na najšire narodne mase u svim krajevima Jugoslavije.

Treće, stvaranje slobodnih teritorija kao bitne pretpostavke za vojnu i političku mobilizaciju ljudstva i organiziranje narodne vlasti i masovnih političkih organizacija.

Četvrto, uspješno pronalaženje za svaku etapu rata i revolucije najprikladnijih oblika vojne organizacije. To su bili naši originalni oblici koji su najbolje odgovarali potrebama angažiranja ustaničkih masa.

Peto, originalna partizanska taktika koja nam je omogućavala držanje inicijative i slobodu manevra i koja se neprekidno razvijala srazmjerno jačanju Narodnooslobodilačke vojske.

Već u prvoj, najtežoj ratnoj godini, postigli smo značajne vojne i političke rezultate. Oko 80.000 naoružanih boraca narodnooslobodilačkog pokreta vezivalo je preko 500.000 neprijateljskih vojnika. U Jugoslaviji je otvoreno novo, za sile Osovine, nepredviđeno ratište u porobljenoj Evropi. Stvorene su slobodne teritorije u raznim krajevima Jugoslavije, na kojima je nicala nova narodna vlast u vidu narodnooslobodilačkih odbora. U zapadnoj Srbiji i Šumadiji obrazovana je Užička republika, pa je iz Užica, sjedišta CK KPJ i Vrhovnog štaba, usmjeravana oslobodilačka borba u cijeloj zemlji. Dvadeset i drugog decembra 1941. formirana je Prva proleterska brigada, čime je započeo proces stvaranja čvrstih i pokretnih udarnih formacija, sposobnih da vode borbe na cjelokupnom jugoslovenskom ratištu, što je otvaralo nove mogućnosti za razvoj oružanih formacija.

Razmjere i rezultati oružane borbe u 1941. godini imali su veliki odjek u porobljenoj Evropi, u redovima neprijatelja i saveznika. Talijanski okupatori nisu mogli odvojiti nijednu diviziju sa jugoslovenskog ratišta za Istočni front, a u Jugoslaviji su ih držali dvadesetak. Podsjetio bih da su komandanti okupacionih trupa i funkcioneri okupacionih vlasti već tada upozoravali na teškoće i



Vrhovni komandant NOV i POJ na položaju

opasnosti s kojima su bili suočeni u Jugoslaviji, zahtjevujući pojačanja u ljudstvu i ratnoj tehnici od svojih centrala u Berlinu, Rimu i Sofiji. Njemačko komandovanje je u više navrata stavljalo do znanja da se pred trupama Vermahta »nalazi do u tančine dobro organizirani neprijatelj«. Njemački i talijanski komandanti su podvlačili da front u Jugoslaviji »ima istu važnost« kao i drugi frontovi sila Osovine.

S druge strane, naročito u Sovjetskom Savezu, isticano je kako su na jugoslovenskom ratištu vezane znatne snage fašističkih osvajača »neophodno potrebne za Istočni front«. Na proslavi oktobarske revolucije 1941. godine Vorošilov je poručivao: »Doći će uskoro vrijeme kada će se svi porobljeni narodi dići pod partizanskom zastavom, kao što su to učinili jugoslovenski narodi«. Tada je i Staljin podvlačio kako je naša oslobodilačka borba »primjer koji nadahnjuje sve porobljene narode Evrope«.

Sve su to poznate historijske činjenice. Međutim, i danas se izdaju publikacije u kojima se pokušava umanjiti značaj naše oslobodilačke borbe, naš doprinos pobjedi nad fašizmom. U tim pokušajima naročito je upadljivo nastojanje da se prećuti veličina naše ustaničke 1941. godine.

Zašto se to čini i šta to objektivno znači? Izvrtanjem historijskih činjenica o zbivanjima na evropskom ratištu nastoji se prikriti stvarna slika gdje se ko nalazio u tim dramatičnim danima po čovječanstvo, te udio pojedinih zemalja u borbi protiv fašizma. Isticanjem samo događaja pred kraj drugog svjetskog rata, kao i njihovim iskrivljavanjem, teži se istovremeno da se dejstvom spoljnjeg faktora objasne uistinu veoma različiti rezultati borbe pojedinih naroda i zemalja.

Uporedo s tim, naša oslobodilačka borba i revolucija pokušavaju se prikazati kao spontani pokret ili se izjednačavaju sa pokretima otpora u nekim drugim zemljama. To istina nije nikakva novost, takvih pokušaja bilo je i ranije. Sve su to razlozi zbog kojih moramo insistirati da se o događajima u 1941. godini govori onako kako su se

stvarno odigrali. To je naš dug i prema drugovima koji su u toj borbi svoje živote dali, i svima koji su u njoj učestvovali.

Vojne i političke pobjede narodnooslobodilačkog pokreta u 1942. godini bile su od izvanrednog značaja za dalji razvitak naše oslobodilačke borbe u cjelini. Postignuti su krupni rezultati. Održano je Prvo zasjedanje AVNOJ-a u Bihaću, stvoreno je općejugoslovensko političko predstavničko tijelo. Napominjem da su već tada postojali svi uvjeti za stvaranje jedne legalne vlade, u prvom redu zbog opredjeljenja sve širih slojeva stanovništva za narodnooslobodilački pokret, ali to nismo činili zbog međunarodnih odnosa i prilika. Stvorena je Narodnooslobodilačka vojska sa oko 150.000 boraca, svrstanih u kor-puse, divizije, brigade i partizanske odrede. Slobodna teritorija imala je površinu od oko 50.000 km². Te uspjehe postigli smo u vrijeme kada su se trupe fašističkih sila približavale Volgi, uz istovremeni dubok prodor na Kavkaz, dok su u Africi prodrle do El Alamejna.

Postalo je očigledno da okupatori i domaći izdajnici nisu u stanju da zaustave razvoj NOB. Dovedena je u pitanje mogućnost održavanja okupacionog sistema. Okupatori su bili prisiljeni da u borbi protiv Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije angažiraju preko 30 divizija i brojne kvislinške snage. Jugoslavija je bila najveće ratište fašističke Italije, na kome je morala držati više svojih efektivna nego što ih je imala na afričkom frontu.

U prvoj polovini 1943. godine Nijemci, Talijani i kvislinzi pokušali su da u četvrtoj i petoj ofanzivi, koje, u stvari, predstavljaju protivofanzivnu akciju na snažan uspon oslobodilačkog pokreta, unište naše glavne snage. Tada su Nijemci i Talijani angažirali veći broj vojnika nego što su ih imali u bici kod El Alamejna. Ali, ni u ovom pokušaju neprijatelj nije uspio. U našoj ofanzivi na Neretvi i u istočnoj Hercegovini, i u bici na Sutjesci nanijeli smo mu velike gubitke, sačuvali glavne snage i nastavili jačanje Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije.

Više nego šestostruko nadmoćniji neprijatelj (Nijemci, Talijani i dijelovi carske bugarske vojske) u bici na

Sutjesci, nije ostvario svoj plan — da razbije udarnu grupaciju Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije. A kako je tada neprijatelj cijenio borbene kvalitete naše, Narodnooslobodilačke vojske vidi se i iz izvještaja generala Lintera, koji o operaciji »švarc« — konstatuje:

»Tok borbi je pokazao da su komunističke snage pod Titovom komandom odlično organizirane, vješto vođene i da raspolažu borbenim moralom koji izaziva čuđenje . . . Nesumnjivo je da su komunisti protivnik s kojim se mora ozbiljno računati, kome je dorasla samo jedinica koja je opremljena i naoružana svim potrebama za vođenje borbe u planinama, koja je dobro uvježbana i naviknuta na najveća tjelesna naprezanja«.

Sve ove činjenice pokazuju da je Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije bila u stanju da vodi uspješne operacije protiv većih grupacija neprijatelja. To, međutim, danas neki pokušavaju osporiti s tendencijom da umanje našu ulogu u drugom svjetskom ratu. U bitkama na Neretvi i Sutjesci Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije je afirmisala vrijednosti svoje organizacije i ratne vještine.

Spremno smo dočekali kapitulaciju Italije kada smo razoružali talijanske snage u jačini od preko deset divizija, zaplijenili velike količine oružja i opreme. Zauzeli smo niz ključnih pozicija. Oslobodili smo nove teritorije, gotovo cijelu jadransku obalu i vratili u sastav domovine Istru i Slovenačko primorje, otoke Cres, Lošinj i Lastovo. General Vilson je tada visoko ocijenio te uspjehe, konstatujući da su »Nijemci izgubili sva uporišta, a u unutrašnjosti zemlje dovedeni u težak položaj«. Upravo tada je u Narodnooslobodilačku vojsku Jugoslavije stupilo oko 80.000 novih boraca. Do kraja oktobra 1943. imali smo 101 brigadu, odnosno 25 divizija i 8 korpusa i oko 100 partizanskih odreda, kao i Mornaricu Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije. Imali smo tada oko 300.000 naoružanih boraca. Uspostavili smo neposredni kontakt sa saveznicima u Italiji, gdje su, u Bariju, Monopoliju itd. obrađivane baze naše vojske. Cijeneći tadašnji značaj jugoslovenskog ratišta, Njemačka vrhovna komanda utvrdila

je da je oslobodilački pokret Jugoslavije uvršćen »u opću savezničku strategiju i time priznat kao samostalna ratujuća sila«.

Iako do tada ni od koga nismo primili nikakvu materijalnu pomoć, mi smo našom oslobodilačkom borbom i dalje doprinosili savezničkoj stvari. U to vrijeme vezali smo za sebe samo njemačkih 19 divizija, veći broj samostalnih pukova, zatim 8 divizija carske Bugarske i dijelove četiri Hortijeve divizije, koje su se inače mogle upotrebiti na drugim frontovima.

Isto tako, treba spomenuti i preko 250.000 Pavelićevih, Nedićevih, četničkih i Rupnikovih vojnika. Značaj naše oružane borbe za saveznike na Sredozemlju bio je veliki, pa su Britanci još u petoj ofanzivi uputili u naš vrhovni štab svoju misiju. U septembru je stigla nova, angloamerička misija. A u novembru je britanski premijer Winston Čerčil rekao predsjedniku SAD Ruzveltu: »Ti valjani Titovi sljedbenici drže onoliko Nijemaca u Jugoslaviji koliko ih drže kombinovane angloameričke snage južno od Rima«. Značaj naše borbe potvrđen je i odlukama tri lidera savezničke koalicije u Teheranu da se materijalno pomogne Narodnooslobodilačkoj vojsci Jugoslavije. U februaru 1944. godine u Vrhovni štab došla je i sovjetska vojna misija. I mi smo uputili naše vojne misije u Veliku Britaniju i Sovjetski Savez. Borba naroda Jugoslavije doprinijela je razvoju oslobodilačke borbe u susjednim zemljama: u Albaniji, Grčkoj i pokretu otpora u Italiji itd.

Ciljevi i programi naše oslobodilačke borbe privlačili su i pripadnike drugih naroda. Mnogi od njih — Talijani, Austrijanci, Bugari, sovjetski državljani — stupali su u Narodnooslobodilačku vojsku Jugoslavije. Od njih su formirane posebne jedinice, bataljoni i brigade, pa i divizije. S druge strane, Jugosloveni koji su se našli izvan granica svoje zemlje — zatvorenici i internirci, ratni zarobljenici, politički i ekonomski emigranti i dr. — uzeli su aktivnog učešća u pokretu otpora gotovo svih evropskih zemalja. Posebno bih naglasio veliko značenje aktivnog učešća Slovenaca iz susjedne Austrije u borbi protiv fašizma.

Vojne i političke pobjede koje smo izvojevali do jeseni 1943. omogućile su da se na Drugom zasjedanju AVNOJ-a donesu historijske odluke kojima su postavljeni temelji novoj Jugoslaviji. Donošenje tih odluka rezultiralo je iz činjenice da je narodnooslobodilački pokret bio dominirajuća politička i vojna snaga u zemlji. Njemački okupator je sve teže podnosio teret narodnooslobodilačkog rata u Jugoslaviji. Odustao je od daljih pokušaja opkoljavanja i uništavanja naših glavnih snaga, jer smo tada imali krupne oružane jedinice u svim krajevima zemlje. To je shvatio i komandant njemačke Grupe armija »F« u Jugoslaviji, feldmaršal fon Vajks, koji je 1. novembra 1943. upozorio svoju vrhovnu komandu da se »situacija u unutrašnjosti Balkanskog poluotoka znatno zaoštrila« i tražio da mu se »dodijelev nove snage«.

Posljednji pokušaj Nijemaca da izmijene situaciju u Jugoslaviji u svoju korist bio je desant na Drvar. Kao što je poznato, u tome nije uspio. Tada su već bile u toku naše pripremne operacije za konačno oslobođenje zemlje.

Sredinom 1944. godine imali smo 40 divizija, odnosno 11 korpusa, više samostalnih brigada i bataljona, Mornaricu i eskadrile borbene avijacije. Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije — kao samostalna oružana sila, pored armija vodećih zemalja Antifašističke koalicije — definitivno preuzima stratezijsku inicijativu. Tada je naša narodnooslobodilačka vojska imala ukupno oko 350.000 naoružanih boraca. Veliki dio Jugoslavije bio je već do tada oslobođen.

U prvoj etapi završnih operacija od izuzetnog vojnog i političkog značaja bilo je oslobođenje istočnog dijela Jugoslavije, posebno Srbije. Utoliko prije što su zapadni saveznici tvrdili da Srbija nije partizanska. To mi je rekao i britanski premijer Čerčil prilikom našeg susreta u Italiji avgusta 1944. kada su se naše krupne snage već uspješno borile protiv Nijemaca, četnika i nedićevaca u Srbiji.

Tada sam Čerčilu, odbacujući njegovu tezu da Srbija nije uz narodnooslobodilački pokret, kazao da je ustanak počeo u Srbiji, da srpski partizani sačinjavaju najveći dio prvih udarnih brigada, i da oružana borba na njenom tlu

nikada nije prestajala. Upravo ljeta 1944. bilo je u Srbiji formirano šest divizija Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije.

Operacije za oslobođenje Srbije su počele krajem jula 1944. godine. Poslije mjesec dana borbi, 28. avgusta, ukazao sam našim jedinicama u Srbiji: »Predstoji povlačenje Bugara iz Srbije. Može se očekivati skoro ostvarenje veza sa Rusima na našim istočnim granicama. Nastaje demoralizacija kod četnika i nedićevaca. Nijemci će biti zauzeti na sve strane. Brzo će se razvijati događaji, što zahtijeva vaš brz rad i manevar...«.

U tom trenutku naših 17 divizija svrstanih u 4 korpusa¹, ukupne jačine oko 100.000 boraca, bilo je spremno da uđu u završnu bitku za oslobođenje Srbije. Njemački komandant Jugoistoka, Vajks, u svom »razmatranju borbi protiv Tita u Srbiji«, 29. septembra 1944. podvlači: »Radi se ... o operativno i taktički dobro vođenim snagama koje su zavidno opremljene teškim naoružanjem, koje posjeduju dinamiku koja nije za potcjenjivanje i čiji broj stalno raste«.

Do dolaska Crvene armije na istočnu granicu Jugoslavije, naših 17 divizija oslobodile su dvije trećine teritorije Srbije koju je do kraja avgusta pod borbom napustio okupacioni korpus carske Bugarske.

Ovim operacijama ostvareni su zadaci strategijskog značenja: presječene su komunikacije u Moravsko-varždarskoj dolini, čime je spriječeno izvlačenje iz Grčke ovim pravcem njemačke Grupe armija »E« od 350.000 vojnika; razbijeni su četnici i nedićevci; Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije i Crvena armija susrele su se na našoj istočnoj granici. Tada je Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije imala 50 divizija. Naše oružane snage brojale su oko 400.000 boraca. Jugoslovensko ratište slilo se u opći neprekidni saveznički front koji je obuhvatio Hitlerovu Njemačku sa svih strana.

U situaciji kada je naša vojska ovladala najvećim dijelom Srbije i kada je razbila kontrarevolucionarne snage

¹ Proleterski korpus (1. i 6. divizija), 12. udarni korpus (11, 16, 28. i 36. divizija), Operativna grupa divizija (2, 5. i 17. divizija), 13. korpus (22, 24, 46. i 47. divizija), 14. korpus (23, 25. i 45. divizija) i 37. divizija kao posebna grupa.

Draže Mihailovića i Milana Nedića, otišao sam u Moskvu 19. septembra, gdje je postignut dogovor o prolasku Crvene armije preko dijela jugoslovenske teritorije za Mađarsku, kao i o koordinaciji operacija NOVJ i Crvene armije u istočnim krajevima Srbije.

Ovom prilikom još jednom bih spomenuo tadašnje zvanično saopštenje sovjetske agencije TASS koje je glasilo: »Prije nekoliko dana sovjetska komanda — imajući u vidu interese razvijanja borbenih operacija protiv njemačkih i mađarskih trupa u Mađarskoj — obratila se Nacionalnom komitetu oslobođenja Jugoslavije i Vrhovnom štabu NOV i POJ s molbom da dadu pristanak na privremeni ulazak sovjetskih trupa na jugoslovensku teritoriju koja graniči s Mađarskom... Sovjetska komanda saopštila je tom prilikom da će sovjetske trupe, pošto izvrše svoje operativne zadatke, biti povučene iz Jugoslavije... «

Na osnovu ovog dogovora, dio jedinica Trećeg ukrajinskog fronta i snage Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije, zajedno su oslobodile istočni dio Srbije, Pomoravlje i naš glavni grad Beograd. Od ukupno 29 gradova ovih oblasti, Narodnooslobodilačka vojska oslobodila je 8, zajedno sa Crvenom armijom 14, dok je Crvena armija oslobodila 7 gradova.

U zajedničkim operacijama NOVJ i dijelova jedinica Drugog ukrajinskog fronta oslobođeni su Banat i Bačka. U borbama u Jugoslaviji, prema sovjetskim podacima, Crvena armija je imala 8.000 poginulih. Nakon beogradske operacije, sovjetske snage su se prebacile u Mađarsku, osim 68. streljačkog korpusa koji se zadržao u Srbiji i Sremu do 15. decembra 1944. kada je i on upućen na budimpeštanski pravac.

S obzirom na činjenicu da se učešće Bugarske otečestvenofrontovske armije u borbama na našoj teritoriji neprestano uveličava i prikazuje u krivom svjetlu, moram i ovom prilikom da kažem kako su se događaji razvijali.

Iako nije bilo operativnih razloga za učešće Bugarske otečestvenofrontovske armije u operacijama na jugoslovenskoj teritoriji, u razgovorima 5. oktobra u Krajevi, iza-

šli smo u susret molbi Bugarske vlade da im se pruži prilika za rehabilitaciju Bugarske učestvovanjem njihovih jedinica u borbi protiv Nijemaca.

Bugarska otečestvenofrontovska vlada reorganizirala je vojsku, koja je bila pod komandom Trećeg ukrajinskog fronta. Često se ističe brojno stanje te vojske, kao da je to osnovno mjerilo njene borbene vrijednosti i njenog doprinosa u borbi protiv fašizma. Međutim, Bugarska vlada nije mogla preko noći stvoriti takvu armiju koja bi sa punim žarom krenula u borbu protiv dojučerašnjeg saveznika. Bugarske jedinice nisu imale ni veliki udio u operacijama u istočnim dijelovima naše zemlje, niti su značile naročitu opasnost za njemačke trupe u povlačenju. U operacijama u istočnoj Makedoniji učestvovala su neke jedinice bugarske 1. i 4. armije² zajedno sa Bregalničko-strumičkim i 16. korpusom Narodnooslobodilačke vojske.

Dok su se naše jedinice borile protiv glavnine njemačke Grupe armija »E« u povlačenju iz Grčke, dotle su ove bugarske jedinice vodile borbe protiv dijelova njemačkih snaga koje su obezbjeđivale tu glavninu. Od 13 većih naseljenih mjesta u istočnoj Makedoniji, jedinice Narodnooslobodilačke vojske su oslobodile 8, zajedno sa Bugarima 3, dok su bugarske jedinice oslobodile 2 mjesta. Glavni grad Makedonije, Skoplje, i zapadnu Makedoniju oslobodile su naše jedinice. Bugarska 2. armija³, zajedno sa 13. korpusom i jedinicama Operativnog štaba Narodnooslobodilačke vojske za Kosovo, učestvovala je u oslobođenju jugoistočnih dijelova Srbije i Kosova.

U jugoistočnoj Srbiji, od 8 gradova, Narodnooslobodilačka vojska je oslobodila 4, sa Bugarima 3, a Bugari 1. Na Kosovu Narodnooslobodilačka vojska je oslobodila 4,

² Na bregalničko-strumičkom pravcu bila je bugarska 4. armija sa dvije divizije — u početku operacija (15. oktobra) brojno stanje ove armije bilo je oko 15.000, a krajem oktobra oko 30.000 vojnika. U operacijama je učestvovala jedna divizija, dok je druga zadržana na granici. Na pravcu Kriva Palanka — Kumanovo bila je bugarska 1. armija sa tri divizije — ukupno brojno stanje oko 30.000 vojnika.

³ U niškoj i kosovskoj operaciji učestvovala je 2. bugarska armija jačine šest divizija — oko 40.000 vojnika. U borbi na širem području Niša bilo je angažirano oko 20.000 bugarskih vojnika. Ovo su podaci prema bugarskim izvorima.

sa Bugarima 2, a Bugari 1. Dijelovi dvije divizije Narodnooslobodilačke vojske Albanije učestvovali su takođe u oslobođenju Kosova.

Nakon ovih operacija, bugarska vojska je napustila Jugoslaviju. Novoformirana bugarska 1. armija⁴, pod komandom 3. ukrajinskog fronta, na prolazu za Mađarsku decembra 1944. zadržala se neko vrijeme u Sremu radi reorganizacije i sređivanja.

Dvije divizije ove armije učestvovala su u borbama na Sremskom frontu. Nakon šestodnevni neuspješnih borbi, cijela 1. armija prebačena je u Mađarsku.

Pored već pomenutog učešća bugarskih jedinica u zajedničkim operacijama sa jugoslovenskom armijom, u proljeće 1945. tri bugarska puka sadejstvovala su sa našom 3. armijom u borbama u Podravini, a 3. bugarski korpus »T«, sa oko 30.000 vojnika, dejstvovao je u Međumurju zajedno sa našim jedinicama.

Mi smo se u ono vrijeme, lakše nego sada, sporazumijevali i o političkim pitanjima od obostranog interesa. Centralni komitet Bugarske radničke partije (komunista) početkom novembra 1944. uputio mi je pismo slijedeće sadržine:

»Ogromna je zasluga jugoslovenske Narodnooslobodilačke vojske koju si ti organizirao i kojom ti rukovodiš... Jugoslovenski narodi i na prvom mjestu naš hrabri susjed, srpski narod, prvi su podigli zastavu za odlučnu narodnooslobodilačku borbu protiv Hitlerove Njemačke i pokazali svim porobljenim i potlačenim narodima put ka Slobodi. Na vašem svijetlom primjeru se i naš prevareni i opljačkani narod nadahnjivao i učio za oružanu partizansku borbu protiv hitlerovskih i bugarskih agenata...«. I dalje: »... Specijalno po pitanju stvaranja Makedonske slobodne države u okviru nove Federativne Jugoslavije, sa kojom se po prvi put odlučno ostvaruju ideali Makedonaca na slobodnu, jedinstvenu Makedoniju, mi vam stavljamo do znanja da naša partija i naš narod najtoplije pozdravljaju novu Makedonsku državu...«.

⁴ Prema bugarskim podacima, ova armija po formaciji je trebalo da ima oko 90.000 vojnika.

U operacijama u Srbiji razbijena je njemačka armijska grupa. Međutim, u Jugoslaviji su još uvijek ostale velike njemačke snage, čiji je broj neprestano rastao uslijed priliva jedinica Grupe armija »E« koja se probijala, uz velike gubitke, kroz jugoistočne dijelove Jugoslavije na sjever i sjeverozapad.

Stalnim napadima i presjecanjem komunikacija, naše jedinice su je spriječile da obrazuje čvrst front u istočnim dijelovima Jugoslavije prema Crvenoj armiji. Do polovine septembra presjekli smo moravski pravac južno od Niša, nakon čega nijedna njemačka jedinica iz Grupe armija »E« nije mogla proći ovim pravcem ka Beogradu. Umjesto povlačenja dolinom Morave, Nijemci su nabačeni na planinsko zemljište i bespuće Sandžaka i Bosne. Otpala je i druga njihova kombinacija da se sa tom grupom armija izgradi efikasan front na Dravi prema Crvenoj armiji u Mađarskoj, jer su sve one snage koje su uspjele da se probiju do centralnih dijelova Jugoslavije bile vezane u ogorčenim borbama sa našim snagama. Dok su pomenute jedinice Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije i Crvene armije vodile bitku za oslobođenje sjeveroistočnih krajeva Srbije i Beograda, dotle je naših 36 divizija vodilo sinhronizirane operacije za oslobođenje drugih oblasti Jugoslavije, u kojima su razbijene i kompletne njemačke i legionarske divizije.

Do kraja 1944. godine oslobođeni su: cijela Srbija, Makedonija, Crna Gora, dio Bosne i Hercegovine i Dalmacija. Formiran je front u Jugoslaviji od Drave, Dunava, preko Srema, Bosne i južne Like do Jadranskog mora. Na ovom frontu nalazile su se isključivo jugoslovenske snage. Duboko u neprijateljskoj pozadini bilo je još šest korpusa Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije i jedinice jedne operativne zone sa svojim prostranim slobodnim teritorijama u Bosni, Hrvatskoj i Sloveniji. Početkom 1945. godine reorganizirane su naše oružane snage. Formirane su armije za izvršenje druge etape završnih operacija.

Ovako stoje historijske činjenice i nikako drugačije. Međutim, još i danas u publikacijama, koje imaju naučne pretenzije, govori se kako je naša armija bila »razbacana

po cijeloj zemlji«, i sposobna samo za partizanska dejstva, te nije mogla voditi odlučne ofanzivne operacije i razbijati krupnije grupacije neprijatelja, niti pak spriječiti izvlačenje Grupe armija »E« na sjever.

Prije početka druge etape završnih operacija, imali smo 60 divizija kopnene vojske, jaku mornaricu i dvije divizije avijacije. Neprijatelj je respektovao ovu snagu i njene mogućnosti, pa je u Jugoslaviji držao približno iste snage kao i na frontovima u Mađarskoj i Italiji. U Jugoslaviji je tada bilo 19 njemačkih divizija, nekoliko samostalnih pukova i brigada i 16 Pavelićevih divizija, ne računajući ostale saradnike okupatora: četnike, nedićevce, slovenačke belogardiste generala Rupnika itd.

Mi smo čvrsto prikovali neprijatelja na našoj teritoriji i nismo mu dozvolili da odvaj a snage za druge frontove. Nije teško pretpostaviti šta bi značilo da se veći dio njemačkih snaga iz Jugoslavije prebacio u Mađarsku, gdje je Crvena armija mjesecima vodila teške borbe, posebno oko Budimpešte i Blatnog jezera, ili u Italiju, gdje su zapadni saveznici tako dugo stajali u mjestu. Nijemcima i kvislinzima nametnuli smo borbu bez predaha. Planirajući drugu etapu završnih operacija, predvidjeli smo da neprijatelja razbijemo i prisilimo na predaju, da sami oslobodimo preostale dijelove naše zemlje.

U proljeće 1945. naše četiri armije prešle su u odlučnu ofanzivu i zajedno sa korpusima koji su se borili u dubokoj pozadini neprijatelja, oslobađale zapadne dijelove zemlje i nanosile teške gubitke Nijemcima i kvislinzima.

Kao što je poznato, Jugoslovenska armija je sama oslobodila svoju zemlju, uključivši i Slovenačko primorje do Soče. Ona se je borila još punih sedam dana poslije zvanične kapitulacije Njemačke. U završnom udaru nanijela je takve gubitke neprijatelju da su samo Nijemci imali preko 98.000 mrtvih. Zarobljeno je 285.000 Nijemaca, kvislinga i drugih saradnika okupatora. Ukupni gubici naše vojske u toku narodnooslobodilačkog rata iznose 305.000 mrtvih i 425.000 ranjenih, dok je neprijatelj imao 450.000 mrtvih.

O našem doprinosu savezničkoj pobjedi, predsjednik britanske vlade Winston Čerčil, u poruci koju mi je uputio,

kaže: »U ovom trenutku pobjede, mi se sa ponosom sjećamo herojskog otpora jugoslovenskih naroda u dugim godinama ugnjetavanja i njihovog doprinosa konačnom i potpunom porazu neprijatelja«.

Tom prilikom i Staljin mi je uputio poruku koja je glasila: »Srdačno čestitam Vama i narodima Jugoslavije pobjedu nad njemačkim imperijalizmom; u borbi protiv njega jugoslovenske oružane snage i cijeli jugoslovenski narod pokazali su primjere hrabrosti i junaštva«.

Naš stvarni doprinos pobjedi nad silama Osovine najbolje je izražen u činjenici da su oružane snage NOP svojim dejstvima vezivale na našem ratištu od 1941. do 1945. prosječno 30 — 35 okupatorskih divizija, ne računajući, razumiije se, kvislinške snage.

Narodi Jugoslavije ponosni su što su u narodnooslobodilačkom ratu dali najveći mogući doprinos historijskoj pobjedi nad fašizmom i stvaranju nove, socijalističke zajednice naroda i narodnosti Jugoslavije.

Kako se i dalje uporno prekraja i falsifikuje historija naše narodnooslobodilačke borbe, dužan sam da se na sve to još jednom osvrnem.

Moram da priznam da mi je bilo vrlo teško odlučiti se da 35 godina poslije svršetka drugog svjetskog rata ponovo istupam u odbranu istine o mjestu i ulozi Jugoslavije u drugom svjetskom ratu. Ali, mi smo dužni da branimo istinu, u ime poginulih boraca na bojnopolju, u ime milion i sedam stotina hiljada žrtava koje su naši narodi podnijeli u drugom svjetskom ratu.

Istina o našoj oslobodilačkoj borbi danas se pokušava pobiti neistinama i falsifikatima. Umanjuje se naš doprinos savezničkoj stvari itd. Neki ne vide da smo toj pobjedi maksimalno doprinijeli. Drugi, pak, nastoje da naš oslobodilački rat svedu na razinu pokreta otpora.

Mi smo do sada uvijek isticali kakvu je veliku ulogu imala sovjetska armija u drugom svjetskom ratu. I danas podvlačim ono što niko ne može osporiti, to jest da je Crvena armija nosila glavni teret na svojim leđima.

Tu ulogu Crvene armije, koja je otvorila perspektivu pobjede nad fašizmom, dobro smo shvatili još 1941. kada smo 22. juna, na dan napada na SSSR, pozvali narode Ju-

goslavije na ustanak i u tom proglasu CK KPJ kazali da vlastitom borbom protiv okupatora ujedno pomažemo herojsku borbu SSSR-a. Ispunjavanje internacionalističke obaveze u odbrani prve zemlje socijalizma, shvatili smo tako što smo organizirali beskompromisnu borbu za oslobođenje svoje zemlje, ne čekajući da nam Crvena armija donese slobodu.

Naša narodnooslobodilačka vojska, prilikom susreta sa Crvenom armijom, krajem septembra 1944, predstavljala je snažnu i dobro organiziranu oružanu silu, i već do tada je oslobodila veliki dio Jugoslavije.

Ne može se osporiti značajna uloga koju je sovjetska armija imala pri oslobođenju Beograda i istočnog dijela Srbije, zajedno sa našom narodnooslobodilačkom armijom. Ali, pri svemu tome treba uvijek imati u vidu da smo od 1941. nadalje vezivali u našoj zemlji mnogo njemačkih, talijanskih, bugarskih i drugih neprijateljskih divizija i time svojom natčovječanskom borbom pomagali i Crvenoj armiji. Historijska istina jeste — a to je znao i danas zna cijeli svijet — da su se narodi Jugoslavije neprekidno borili četiri godine i u toj borbi dali ogromne ljudske i materijalne žrtve.

Kada je Hitlerova ratna mašina 1941. godine jurila prema Moskvi, mi smo već oslobađali naše krajeve širom zemlje i stvorili veliku slobodnu teritoriju u zapadnoj Srbiji sa glavnim gradom Užicom.

Hitler je morao da angažira znatne vojne snage u Jugoslaviji i da ih pojačava, iako su mu bile neophodno potrebne na Istočnom frontu. Tako je bilo za cijelo vrijeme rata. Što se više širio i jačao ustanak u Jugoslaviji, Hitler je na jugoslovenskom ratištu morao da angažira sve više snaga koje su mu bile veoma potrebne na drugim frontovima. Time želim da podsjetim one koji zaboravljaju da je rat trajao četiri godine, a da smo mi 3 godine i 7 mjeseci sami oslobađali Jugoslaviju unutar evropske hitlerovske tvrđave. Iz svega ovoga jasno se vidi da se naša oružana borba ne može svoditi na pokret otpora. Mi smo imali takve oružane snage koje su respektovali neprijatelji i sa kojima su sve više računali naši saveznici.

A šta da kažem o iskrivljavanju činjenica o ulozi Jugoslavije u toku drugog svjetskog rata u štampi i raznim publikacijama Bugarske. Godine 1975. u izdanju bugarskog vojnoizdavačkog zavoda izašla je knjiga »Bugarska u otadžbinskom ratu«. Na str. 263. se kaže: »Kao i sve zemlje pregažene od Hitlerove čizme (a zaboravljaju na bugarsku okupatorsku čizmu) tako je i Jugoslavija bila razorena i opljačkana i, po odstupanju okupatora, zemlja je počela da se polako vraća životu. Jugoslovenska armija nije postojala u to vrijeme, samo su se po putevima, tu i tamo, mogle sresti partizanske grupe loše odjevene i još lošije naoružane. Veći dio partizana umjesto pušaka nosili su na ramenima debele toljage sa kojima su aktivno učestvovali u gonjenju Nijemaca. Zbog nedostatka sanitetskih kola, oni su svoje ranjene drugove prevozili konjskom, volovskom i bivolskom zapregom sa malo slame«.

Ova knjiga vrvi raznim izmišljotinama i lažima, kako o našoj borbi, tako i o bugarskom učešću u toj borbi. Postavlja se pitanje kome je sve to potrebno. Zar se tako stvara povjerenje naših naroda prema susjedu kao što je Bugarska, čije su okupacione snage učinile toliko mnogo zla našoj zemlji za vrijeme 3 godine i 7 mjeseci. A naši narodi su i pored toga bili tako širokogruđi da su sve to htjeli predati zaboravu.

Mi nikada nismo negirali da u završnim operacijama bugarska armija nije donekle odigrala pozitivnu ulogu, niti činjenicu da je nova bugarska vlada nastojala da izvrši obećanje koje je pokojni Terpešev dao meni u Krajevci. Ali je vrlo glupo negiranje da mi u vrijeme završnih operacija nismo imali svoje armije. Da to nije zlomjerno, bilo bi smiješno, jer cio svijet dobro zna da smo u to vrijeme već imali veliku armiju koja je brojala 400 hiljada naoružanih vojnika i da smo rat završili sa 800.000 boraca svrstanih u 60 divizija (50 pješadijskih, 2 vazduhoplovne, 7 divizija KNOJ-a i 1 talijanska partizanska divizija) i jedinice Mornarice.

Želim ovdje da kažem nekoliko riječi o predimenzioniranju otpora i borbe u Bugarskoj, što potvrđuje i događaj koji ću iznijeti. U novembru 1943. godine spustili su se padobranima noću jedan drug i drugarica u blizini Bu-

gojna. Bio je to poznati Bugarin Šteriju Atanasov, koga sam ja, kada sam se vraćao iz Moskve 1939. i 1940. godine preko Turske, na molbu Georgi Dimitrova, pronašao u Istambul i poslao u SSSR.

On se spustio padobranom na našu slobodnu teritoriju, jer u Bugarskoj, u to vrijeme, još nije bilo takve slobodne teritorije i takvih partizanskih odreda, koji bi te padobrance prihvatili i zaštitili. Više drugova, koji su se padobranima spuštali u Bugarskoj, palo je u ruke bugarske policije. Mi smo drugu Šteriju Atanasovu omogućili da se preko naše slobodne teritorije i uz pomoć naših jedinica prebaci na jugoslovensko-bugarsku granicu, gdje smo mi već nekoliko mjeseci ranije počeli formirati partizanske bugarske jedinice od prebjeglih bugarskih vojnika i civila. Prema tome, i ovo dokazuje da se ne može govoriti o nekom oružanom ustanku u Bugarskoj u to vrijeme. Mi smo pomagali da se na našoj slobodnoj teritoriji formiraju bugarske partizanske jedinice: Prvi bugarski partizanski bataljon »Hristo Botev«, 19. XII 1943, a docnije još pet bataljona, tri brigade (Prva i Druga sofijska i »Georgi Dimitrov«) i jedna partizanska divizija u sastavu Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije.

Kako je došlo do toga da i bugarska armija — koja je 3 godine i 7 mjeseci bila okupator Makedonije i dijela Srbije i zajedno sa njemačkim trupama učestvovala u borbi protiv nas na Sutjesci a potom na Zlatiboru — kasnije, u završnim operacijama učestvuje na našoj strani u borbi protiv Nijemaca?

Kada sam u septembru 1944. godine na povratku iz Moskve stigao u Krajevu, u Rumuniji, iz Bugarske je došla jedna delegacija sa Dobri Terpeševim na čelu i jednim generalom, da u ime CK Bugarske radničke partije (komunista) razgovaraju o mogućnosti da i bugarska armija učestvuje sa nama u završnim operacijama protiv Nijemaca. Terpešev je kazao da CK Bugarske partije moli da dopustimo bugarskoj, sada Narodnoj armiji, da zajedno sa našom narodnooslobodilačkom armijom vodi borbu protiv Nijemaca. Naglasio je da je to jako potrebno, jer bi se time oprala sramota koju je nanijela fašistička vlada Bugarske time što je ratovala na strani fašističke Njemačke.

ke i okupirala Makedoniju i dio Srbije. Moram da priznam da sam se dosta kolebao, jer sam znao da to u našem narodu neće biti rado prihvaćeno. Tražio sam 16. septembra od Glavnog štaba Makedonije da mi hitno javi kako narod gleda na bugarsku vojsku poslije kapitulacije i da li bi saradnja bugarskih trupa protiv Nijemaca izazvala njegovo nezadovoljstvo. Razmišljajući o mogućim negativnim posljedicama te saradnje, tada sam u poruci Glavnom štabu Makedonije, između ostalog, naveo: »Još uvijek mislim da bi saradnja bivše okupatorske vojske s našom vojskom bila nama od veće štete nego koristi«. Međutim, imajući u vidu potrebu razvoja dobrosusjedskih odnosa između naše dvije zemlje, posebno olakšanja međunarodnog položaja nove Bugarske, a i računajući da bi učešće bugarske vojske u zajedničkim operacijama protiv njemačkih trupa moglo biti korisno, poslije savjetovanja sa drugovima iz Vrhovnog štaba i CK, ja sam dao pozitivan odgovor. O tome je izdat kominike koji, zbog motiva i uslova postignutog dogovora, ovdje u cjelini navodim:

»5. oktobra 1944. godine Predsednik Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije, maršal Josip Broz Tito susreo se sa delegatima bugarske vlade Otečestvenog fronta na čelu sa ministrima gospodom Dobri Terpeševim i Petrom Todorovim. Razgovor je protekao u srdačnom i prijateljskom tonu i u duhu međusobnog razumevanja.

Postignut je sporazum:

1. O vojnoj saradnji protiv zajedničkog neprijatelja — nemačkog osvajača.

2. Sva pitanja, koja proizilaze iz susedskih odnosa i prijateljske saradnje Bugarske i Jugoslavije, rešavaće se u duhu bratskih i opštih interesa naroda Jugoslavije i Bugarske.

Delegati Vlade Otečestvenog fronta izrazili su svoju gotovost da učine sve, kako bi se ispravile nepravde, koje su reakcionarni fašistički elementi bugarske vlade naneli narodima Jugoslavije i u punoj meri ustanovili normalni odnosi između bugarskog naroda i naroda Jugoslavije u duhu potpune i bratske solidarnosti«.

Tako stoje stvari o našim odnosima sa Bugarskom u drugom svjetskom ratu. Ponekad i ponegdje se još govori

o spontanosti našeg ustanka. Nijedan spontani ustanak u historiji do danas nije uspio. A najmanje bi mogao uspjeti u takvim uslovima kakvi su bili u Hitlerovoj tvrđavi. Pobjeda ustanka u Jugoslaviji je rezultat organiziranosti i temeljitih priprema, koje su proizlazile iz revolucionarne i antifašističke strategije Komunističke partije Jugoslavije i orijentacije na vođenje svenarodnog rata u uslovima okupacije.

Odmah poslije okupacije Austrije i Čehoslovačke, Komunistička partija Jugoslavije je pristupila pripremama za odbranu zemlje, o čemu svjedoče naši proglassi i dokumenti iz toga doba. Kod nas je Komunistička partija bila onaj svjesni faktor, ona snaga koja je ne samo vršila pripreme za ustanak nego i povelala narod u rat. U neprekidnoj borbi, tokom rata, Partija je brojčano rasla i čeličila se.

Tako je od 12.000 članova Partije i 30.000 članova komunističke omladine, koliko smo imali u početku rata, Partija narasla na kraju rata na preko 140.000 članova, iako je tokom rata veliki broj članova Partije dao život boreći se protiv okupatora.

Ponekad se postavlja pitanje zašto smo se mi, to jest Politički biro Centralnog komiteta 1941. godine, nakon okupacije Jugoslavije, preselili iz Zagreba u Beograd, i to poslije strahovitog bombardovanja kada je gotovo cio Beograd bio porušen. To je Centralni komitet KPJ izvršio planski, bez obzira na mnogo teže uslove ilegalnog rada u Beogradu, gdje je okupator bio skoncentrisao glavne policijske, administrativne i druge snage.

Mi smo to morali učiniti, jer smo od samog početka vidjeli da naš ustanak mora biti općejugoslovenski, da on mora biti rukovođen iz jednog centra, a to je bio Beograd. Nama je bilo jasno da započinjanje ustanka negdje na periferiji ne bi moglo lako prerasti u općejugoslovenski ustanak. Dakle, imali smo u vidu da vođenje rata ima dalekosežni značaj za budućnost Jugoslavije, za njeno državno jedinstvo itd. Isto tako, odmah smo riješili da glavno poprište borbe i ustanka bude zapadna Srbija, gdje je već 1941. godine u septembru došlo do vojnopolitičkog savjetovanja u Stolicama i gdje su donešene veoma važne od-

luke za dalje razvijanje oslobodilačke borbe u cjelini, posebno za izgrađivanje oslobodilačke armije, stvaranje glavnih štabova u Hrvatskoj, Srbiji, Sloveniji, Crnoj Gori itd. i za razvoj narodne vlasti.

Naše odluke o stvaranju brigada kao udarnih i pokretnih jedinica još 1941, zatim Narodnooslobodilačke vojske sa divizijama i korpusima u jesen 1942, kao i odluke o stvaranju nove narodne vlasti i druge, nedvojbeno potvrđuju da je naša oružana borba bila organizirana i usmjeravana od KPJ od početka do kraja. Dakle, sve važnije akcije tokom cijelog rata nisu bile spontane nego su preduzimane organizirano, bez obzira što je zemlja bila rascepkana među okupatorima.

Nisam imao namjeru da ovdje dajem ocjenu narodnooslobodilačke borbe; to još stoji pred nama. Htio sam samo navesti neke činjenice koje pobijaju neistine i falsifikate, a koje se žele prikazati kao historijske istine. Ako bismo mi, koji smo bili ne samo savremenici već i organizatori i neposredni učesnici tih događaja u drugom svjetskom ratu, šutjeli o raznim lažima, onda bismo izdali stotine hiljada dragih nam saboraca, koji sada ne mogu da govore, jer su dali svoje živote za slobodnu i nezavisnu socijalističku Jugoslaviju.

Drugarice i drugovi,

Dozvolite mi da sada ukratko izložim razloge, cilj, društveni smisao i razvojne pravce naših savremenih odbrambenih napora.

Savremene međunarodne odnose karakterišu dvije opće tendencije. Sa jedne strane, najšire narodne mase na svim kontinentima ispoljavaju volju i spremnost da i sa oružjem u ruci brane nezavisnost, samostalnost i sopstvene puteve društvenog razvoja.

Takva njihova riješenost, u prvom redu kroz pokret nesvrstanih, davaće sve više osnovni pečat međunarodnim kretanjima. Sa druge strane, još uvijek postoje snažne težnje reakcionarnih krugova da vladaju nad narodima. Oni su do sada prouzrokovali niz kriza, vojnih intervencija i lokalnih oružanih sukoba, a mogu izazvati i rat širih razmjera.

Nesvrstana politika, koju slijedi i Jugoslavija, dala je, što je dobro poznato, ogromne rezultate u borbi za mir i društveni progres. Nesvrstane zemlje su danas glavni pobornici ravnopravnih odnosa u svijetu, odnosa bez ikakve diskriminacije i miješanja u unutrašnje poslove drugih. Istovremeno, one pokazuju najrazvijeniju sposobnost za demokratsku saradnju u svim oblastima ljudske i društvene djelatnosti, i to kako u međusobnim odnosima tako i u odnosima sa svim drugim zemljama.

Nesvrstane zemlje su na čelu borbe za stvaranje pravednijeg ekonomskog poretka u svijetu, u kome bi već jednom narod svake zemlje trebalo da koristi svoja prirodna bogatstva prvenstveno za sebe i sopstveni razvoj.

Politika sile veoma je česta u međunarodnim odnosima uprkos poukama drugog svjetskog rata. Objektivni oslonac takve politike je u mehanizmu sile čiji su osnovni pokretači blokovska podijeljenost i konfrontacija, trka u naoružanju, stalno jačanje gigantskih modernih oružanih snaga itd.

Upravo su zbog toga mir i bezbjednost u današnjem svijetu nedjeljivi. U skladu s tim, naš stav je oduvijek bio da su mir i bezbjednost u Sredozemlju i na Balkanu dio evropskog i svjetskog mira i bezbjednosti. Sa svoje strane Jugoslavija je uvijek činila, a činiće i ubuduće, sve što je moguće za razvoj prijateljskih odnosa i saradnje sa svim zemljama, naročito susjednim, na principima nezavisnosti, suvereniteta i teritorijalnog integriteta. Mi time na najkonkretniji način sprovodimo duh i slovo Konferencije o saradnji i bezbjednosti u Evropi. A mi ćemo uskoro biti i domaćini sastanka na kome će se razmatrati sprovođenje onog što je dogovoreno u Helsinkiju.

Imajući u vidu trajan karakter protivvrječnosti u međunarodnim odnosima i opasnosti od oružanih sukoba, mi smo u cijelom poslijeratnom periodu poklanjali najveću pažnju izgradnji i jačanju naših odbrambenih snaga. Naši radni ljudi su uvijek odvajali potrebna sredstva za jačanje i modernizovanje odbrambenih snaga u cjelini i oružanih snaga napose, ispoljavajući i na taj način istinski socijalistički patriotizam.

Naše odbrambene snage imaju isključivo odbrambeni cilj i zadatak koji je izražen poznatom maksimom »Tude nećemo, svoje ne damo!«. To znači da smo vlastitom borbom izvojevali ono što je najdragocjenije, to jest slobodu i nezavisnost, i da smo, idući svojim putem, izgradili socijalistički samoupravni sistem, te da zato nećemo dopustiti nikome da ugrožava ove najveće tekovine borbe i stvaralačkog rada naših ljudi. Jer, kao što je poznato, svaka revolucija dokazuje svoju vrijednost sposobnošću da razvija i brani svoje tekovine.

Na osnovu marksističke nauke, iskustva narodnooslobodilačkog rata i prakse socijalističkog samoupravljanja, mi smo idejno, teorijski i ustavnopravno stvorili najšire pretpostavke za područjstvljavanje odbrambenih poslova i postigli velike uspjehe u konstituisanju i praktičnoj izgradnji, historijski gledano, novog sistema odbrane.

S obzirom na to, želeo bih da istaknem osnovne pravce naše odbrambene politike u narednom periodu:

Prvo. U današnje vrijeme, u vrijeme snažnog razvoja nauke i tehnike i jačanja vojnog faktora u svijetu, kada se fizionomija rata stalno mijenja, naša je obaveza da dograđujemo i usavršavamo našu koncepciju opštenarodne odbrane, imajući u vidu da ona nije ništa drugo nego doslijedna i odlučna primjena iskustava iz narodnooslobodilačkog rata u sadašnjim uslovima.

Odbrambena snaga naše zemlje zavisi od organiziranja i pripremanja cijelog društva za odbranu, svih njegovih ljudskih i materijalnih potencijala.

Zato je potrebno pokloniti još više pažnje izgradnji cjelokupnog sistema opštenarodne odbrane, kako bismo bili sposobni ne samo da se uspješno suprotstavimo eventualnoj agresiji već i da svojom unutrašnjom snagom odvratimo agresora od njegovih namjera. Pri tome su naše oružane snage — Jugoslovenska narodna armija i teritorijalna odbrana dva osnovna oblika organizovanja radnih ljudi, naroda i narodnosti Jugoslavije za oružanu borbu. To su konkretni oblici primjene Marksove ideje o naoružanom narodu na današnjem stepenu razvitka našeg socijalističkog društva i u okvirima postojećih međunarodnih odnosa.



Na manevru »Sloboda-71«

U tim oblicima poznato načelo da svaki građanin bude vojnik i svaki vojnik građanin — dobija realni smisao i sadržaj.

Drugo. Uporedo sa jačanjem uloge udružnog rada i razvojem delegatskog sistema u našem socijalističkom samoupravnom društvu, mi moramo raditi na daljem jačanju sistema opštenarodne odbrane i samozaštite u svim

društvenim strukturama naše zemlje. Na taj način klasni karakter našeg odbrambenog sistema i rukovodeća uloga Komunističke partije i radničke klase dobiće još puniji značaj.

Treće. Sve samoupravne i društveno-političke zajednice treba da budu osposobljene za odbranu i samozaštitu u svim slučajevima spoljne prijetnje, pritiska, agresije i svih vrsta specijalnog rata. Organiziranje svih samoupravnih struktura društva, na osnovu Ustavom utvrđenih prava i dužnosti, dopriniće jačanju njihove uloge u odlučivanju i rješavanju svih bitnih pitanja opštenarodne odbrane i samozaštite u mjesnoj zajednici, opštini, pokrajini, republici i federaciji.

U istom smislu jačaće i odgovornost izvršnih organa i stručnih službi pred delegatskom skupštinom za obavljanje njihovih zakonskih funkcija u poslovima opštenarodne odbrane i samozaštite.

U pogledu glavnih pravaca daljeg razvoja Jugoslovenske narodne armije i teritorijalne odbrane, htio bih da istaknem slijedeće:

Jugoslovenska narodna armija, kojoj je, kao udarnom dijelu naših oružanih snaga, namijenjena uloga da tuče glavne snage eventualnog agresora, mora se i ubuduće odlikovati nepokolebljivim moralno-političkim jedinstvom i raspolagati najmodernijim naoružanjem koje je u vrhu svjetskih dostignuća. Radi toga je neophodno stalno razvijati intenzivan ideološko-politički i vaspitni rad i podizati na viši stepen borbenu obuku, naročito za vođenje protivvazdušne, protivoklopne i protivdesantne borbe. Mi moramo stalno raditi na jačanju vatrene moći, manevarske sposobnosti i pokretljivosti operativne armije i teritorijalne odbrane.

Teritorijalna odbrana, kao najmasovniji dio oružanih snaga, odlikuje se velikim bogatstvom organizacionih oblika i sposobnošću za brza, efikasna, elastična i raznovrsna borbena dejstva i primjenu svih drugih oblika borbe i otpora. Posebno želim da naglasim da teritorijalna odbrana treba da zadrži i njeguje specifičnosti svoje unutrašnje organizacije i načine najadekvatnije upotrebe. U

skladu s tim neophodno je dalje širiti mogućnosti za razmah samoupravljačke inicijative i odgovornosti radnih ljudi i građana, omladine i žena, organizacija udruženog rada, mjesnih, samoupravnih i društveno-političkih zajednica i društveno-političkih organizacija u odnosu na teritorijalnu odbranu.

Obukom i pripremama za oružanu borbu i sve druge oblike borbe i otpora, treba obuhvatiti još veći broj ljudi, i muškaraca i žena, posebno omladine.

U svim zadacima sa područja odbrane, Savez komunista Jugoslavije mora ostvarivati svoju vodeću idejno-političku ulogu.

Htio bih, na kraju, da kažem nekoliko riječi o našem vojnom školstvu kao središtu obrazovnog, vaspitnog i naučnoistraživačkog rada.

Smatram da je od naročitog značaja činjenica da su temelji našeg vojnog školstva položeni u narodnooslobodilačkom ratu. Naše ratne starješine učile su kroz borbu i baš zbog toga slavne tradicije narodnooslobodilačkog rata zauzimaju izuzetno važno mjesto u vaspitavanju mladih starješina.

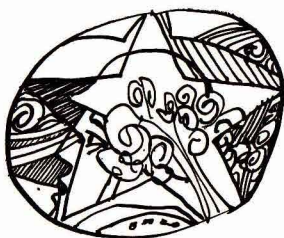
Mlade generacije prihvatile su te tradicije sa velikom ljubavlju i sa istinskim osjećanjem odgovornosti za nepokolebljivu odbranu veličanstvenih tekovina narodnooslobodilačke borbe i socijalističkog samoupravljanja.

Na manevrima i vježbama koje sam pratio, osvjedočio sam se da u našim jedinicama i komandama vlada duh bratstva i jedinstva, da su na visokom stepenu svjesna disciplina, inicijativa i odgovornost, i da su drugarski odnosi između starješina i vojnika onakvi kakvi su bili u narodnooslobodilačkom ratu. To je najbolji dokaz da su socijalističko samoupravljanje i koncepcija opštenarodne odbrane uzdigli na još viši stepen moralno-političke kvalitete naših ljudi.

Zbog toga možemo biti sigurni u svoju budućnost. Iako međunarodni odnosi sadrže mnoge opasnosti, iako budnim okom moramo uvijek osmatrati pojave pritiska i agresivnih prijetnji, kao i razne oblike tzv. specijalnog rata, mi u

našim oružanim snagama i opštenarodnoj odbrani u cjelini imamo sigurnu garanciju mira i pouzdano sredstvo za suprotstavljanje svakom nasrtaju na našu slobodu, nezavisnost i teritorijalni integritet.

Ali, sve to zavisi od nas samih, od naše sposobnosti da čuvamo stabilnost našeg društva, da dalje razvijamo tekovine revolucije i negujemo ono najdragocjenije što smo postigli u oslobodilačkom ratu — bratstvo i jedinstvo naroda i narodnosti Jugoslavije.



IZUZETNA LIČNOST NAŠEG VREMENA

*Na svečanosti u Centru visokih vojnih škola, savezni sekretar za narodnu odbranu general armije Nikola Ljubičić, obrazlažući odluku o do-
deljivanju drugu Titu zvanja prvog doktora
vojnih nauka u našoj zemlji, rekao je:*

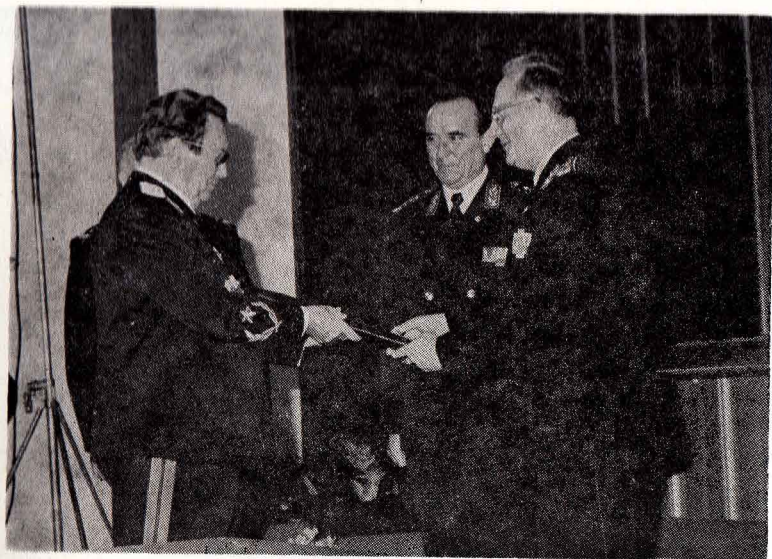
Savremenici smo velikih zbivanja i vrlo radikalnih promjena u skoro svim područjima ljudskog života. Nauka i tehnika su se posljednjih godina razvile do neslućenih razmjera, a atomska i raketna sredstva i sredstva elektronike vrhunac su tog stvaralaštava. Ta i druga dostignuća ljudskog uma imaju ogromne reperkusije na oružanu borbu, na savremeni rat i na razvoj oružanih snaga i vojno-naučne misli u cjelini.

Zajedno s rastom oružanih snaga, vojne nauke i tehnike razvijala se i savremena vojna teorija i praksa. Vojna nauka je kao nikad do sada obogaćivana novim saznanjima u svim disciplinama, a naročito u oblasti taktike, operatike i strategije, a i ratovodstva uopšte.

Drug Tito je stalno insistirao na svestranijem korišćenju rezultata teorijskih i primijenjenih nauka u našim oružanim snagama, što je doprinijelo da danas imamo u Armiji razgranat sistem naučnih disciplina u oblasti tehničkih, sanitetskih, politikoloških, pravnih i drugih nauka.

Osim toga, u Armiji imamo vrlo razgranat sistem naučnih institucija koje svestrano sarađuju sa cjelokupnim naučnim potencijalom u zemlji, koji je u dobroj mjeri angažovan u pripremanju naše zemlje za odbranu.

Takvo angažovanje u nauci i naučnom stvaralaštvu uticalo je i na razvoj vojnog školskog sistema, kao jednog



Drug Tito prima diplomu prvog doktora vojnih nauka od saveznog sekretara za narodnu odbranu Nikole Ljubičića

od centara razvoja vojne nauke. Vojne škole gotovo u svim armijama, pa i u našoj, čine vrlo razgranat i konzistentan sistem utemeljen po vertikali — od srednjih do visokih vojnih škola — u kojem se stiču savremena ideološko-politička, vojnostručna i tehnička znanja. Sadašnji razvoj naših visokih vojnih škola omogućio je organizovanje postdiplomskog školovanja iz oblasti ratne vještine i sticanje zvanja magistra vojnih nauka. Uporedo s tim priprema se naučni kadar i stvaraju uslovi za sticanje najvišeg akademskog zvanja — doktora vojnih nauka.

U godini kada naši narodi i narodnosti proslavljaju 35 godina od početka oslobodilačkog rata i revolucije i četiri decenije od dolaska druga Tita na čelo SKJ, za rukovođenje pobjedonosnom revolucijom, za epohalan doprinos razvoju naše vojne misli i prakse, kao i ogroman i plodan rad i doprinos na polju pisane riječi, za naše oružane snage predstavlja izuzetnu čast i neizmjereno zadovoljstvo što se danas, na ovom svečanom skupu, prvi čovjek naše revolucije, prvi vojnik naših oružanih snaga, tvorac savremene istorije jugoslovenskih naroda i narodnosti, neimar



NA OSMOVU NAKIRE INICIJATIVE
ORUŽANIH SNAGA OPŠTETG RASPOLOŽENJA RATOVIH I DUBI
NARODA I NARODNOSTI I PREDVOĐA I SOKIH
VOJNIH SKOLA I NAČELNO I STRAZIVACKIH I STANOVA I I
NASTAVNO-NAUČNO VEĆE CENTRA VISOKIH VOJNIH SKOLA
ODLUČILO JE DA SE
VRHOVNOM KOMANDANTU ORUŽANIH SNAGA SFRJ
MARŠALU JUGOSLAVIJE

JOSIPU BROZU TITU

DODELI

DOKTORAT VOJNIH NAUKA

ZA TO ŠTO JE

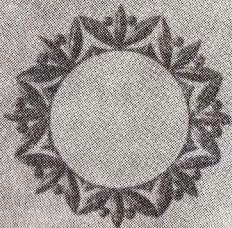
DAO IZUZETAN DOPRINOS RAZVOJU
NAŠE VOJNE NAUKE, TEORIJE I PRAKSE OSLOBODILACKI
I REVOLUCIONARNE BORBE NARODA I RADNIČKE KLASI
I SAVREMENOJ EPOHI, NA ČELU KPI PREDVOĐIO NAŠE NARODE I
NARODNOSTI U NARODNOOSLOBODILACKOM RATU I
SOCIALISTIČKOJ REVOLUCIJI, U KOJEM SU IZVOJEVALI NAJZNAČAJNIJE
POBEDU U SVOJIM IKTORIJ, KAO VRHOVNI KOMANDANT
I STRATEG IZGRADIO REVOLUCIONARNE ORUŽANE SNAGE
CELOVITU KONCEPCIJU OPŠTENARODNE ODBRANE I ORIGINALNU
RATNU VEŠTINU, SVOJIM CELOKUPNIM STVARALASTVOM
NEPREKIDNO INSPIRISAO NAŠE RADNE IJUDE ZA ODBRANU TERKOVINA
NARODNOOSLOBODILACKE BORBE, SOCIALISTIČKOJ
SAMOI PRAVLJANJA, SLOBODE, NEZAVISNOSTI I MIRA U SVETU

OSTAJE MU SE IZDAJE OVA

DIPLOMA

IZDANA 24. DECEMBRA 1978.

PREDSEDNIK
NASTAVNO NAUČNOG VEĆA
CENTRA VISOKIH VOJNIH SKOLA
NAČELNIK CVA
GENERAL PUKOVNIK
MIRKO JOVANOVIĆ



PREDSEDNIK
SAVETNIČKOG SKUPA
SAVETNI SEKRETAR ZA
NARODNU ODBRANU
GENERAL ARMIJE
SKOLA I DUBI
Em. Jovanović

bratstva i jedinstva, tvorac koncepcije opštenarodne odbrane — drug Tito promoviše za prvog doktora vojnih nauka.

O tome je Nastavno-naučno vijeće Centra visokih vojnih škola na svojoj sjednici od 8. decembra 1976. godine donijelo jednoglasnu odluku.

Kao legendarni vojskovođa oslobodilačke armije jugoslovenskih naroda i narodnosti i vrhovni komandant oružanih snaga SFRJ drug Tito je izuzetna ličnost našeg vremena. U istoriju ratova ušao je kao komandant koji se hvatao ukoštac s nemogućim, koji nije znao za poraz i za koga nije bilo bezizlaznih situacija. Iako je rukovodio oslobodilačkom armijom u veoma složenim uslovima drugog svjetskog rata, drug Tito je stvarao za svaku etapu razvoja ne samo adekvatnu vojnu organizaciju već i njenu teoriju.

Drug Tito je komandovao frontom koji je povezivao krila armija antihitlerovske koalicije u Podunavlju i na Apeninskom poluostrvu. Za jugoslovensko ratište uvijek je bio vezan znatan broj neprijateljskih divizija koje nisu mogle biti upotrijebljene na drugim frontovima. Prema tome, svoju slobodu smo sami stvarali i kovali predvođeni drugom Titom. Kao državnik udario je temelje nove Jugoslavije i odredio pravac našeg cjelokupnog poslijeratnog razvoja. U protekle tri i po decenije revolucionarno stvaralaštvo druga Tita je nadahnjivalo oslobodilačke, antikolonijalne i revolucionarne pokrete mnogih zemalja koji su vodili borbu za nacionalno i socijalno oslobođenje. Stoga drug Tito nije samo graditelj mira već je i jedan od izuzetnih i originalnih tvoraca istorije ovog vijeka.

Vojna misao i praksa zauzimaju značajno mjesto u inače svestranom i sveobuhvatnom revolucionarnom stvaralaštvu druga Tita. Nema sumnje da je njegova najvažnija odlika u stvaralačkoj primjeni marksističko-lenjinističke nauke u jugoslovenskim uslovima. Kao nadahnuti revolucionar i dosljedan borac za ostvarenje istorijskih ciljeva radničke klase, naroda i narodnosti Jugoslavije, drug Tito je svojom izvanrednom sposobnošću za dugoročno predviđanje društvenih zbivanja uvijek pronalazio realistički koncept i stvarao platformu revolucionarna-

rne borbe, koncipirao odgovarajuću strategiju i taktiku KPJ u godinama između dva svjetska rata, a posebno u toku drugog svjetskog rata i u protekle tri decenije mirnodopskog razvoja naše socijalističke zajednice. U svakom istorijskom trenutku uspio je da pronikne u događaje daleko ispred datog trenutka i da pronađe pravi odgovor za sve protivurječnosti i dileme.

AKADEMSKE TITULE NAŠEG VRHOVNOG KOMANDANTA

Predsednik Republike i vrhovni komandant naših oružanih snaga maršal Jugoslavije Josip Broz Tito promovisan je za počasnog doktora više univerziteta u svetu i u nas:

- u Rangunu 1955. godine;
- u Bandungu 1958. godine;
- u Santjago de Čile 1963. godine;
- u Alžiru 1965. godine;
- u Adis Abebi 1968. godine;
- u Ulan Batoru 1968. godine;
- u Halifaksu 1971. godine;
- u Varšavi 1972. godine.

Osim toga, drug Tito je počasni doktor:

- Univerziteta u Ljubljani od 1969. godine;
 - Univerziteta u Zagrebu od 1969. godine;
 - Univerziteta u Beogradu od 1962. godine;
 - Univerziteta u Prištini od 1975. godine.
-

Drug Tito je stvaralac jugoslovenske oslobodilačke i revolucionarne armije pod krajnje složenim uslovima u drugom svjetskom ratu. Izrastanje armije u takvim uslovima može se smatrati do tada jedinstvenim primjerom u historiji oslobodilačkih i revolucionarnih pokreta. Drug Tito je jednovremeno s vođenjem oružane borbe razrađivao, prema konkretnim uslovima, originalnu strategiju i taktiku i pronalazio najcjelishodnija rješenja za iskrse teškoće u četvorogodišnjoj oružanoj borbi. Bio je kreator, inspirator i organizator svih pobjeda na bojnopolju, počev od julskih ustaničkih plotuna, koji su 1941. zahvatili gotovo sve krajeve Jugoslavije, preko prerastanja ustanka u opštenarodni oslobodilački rat, sve do završnih operacija za oslobođenje zemlje 1945. godine.

Jedna od ključnih komponenata u Titovoj strategiji vojskovođe i revolucionara bila je i ostala oslonac na sopstvene snage i mogućnosti, orijentacija na opštenarodni rat i pokretanje svih ljudskih i materijalnih potencijala u oružanu borbu protiv okupatora, kolaboracije i kontrarevolucije. Zahvaljujući tome, naši narodi i narodnosti su svojim neposrednim i posrednim učešćem u narodnooslobodilačkom pokretu u sve većoj mjeri, uporedo s razvojem rata, ublažavali nesrazmjeru odnosa u živoj sili i ratnoj tehnici između jedinica Narodnooslobodilačke vojske i okupatorskih trupa. Od stupanja u revolucionarni pokret, posebno od dolaska na čelo Partije, drug Tito se nikad nije odvajao od naroda. Kada je za vrijeme rata bio izložen najvećim opasnostima uvijek je bio na čelu kolone i ondje gdje je bilo najteže.

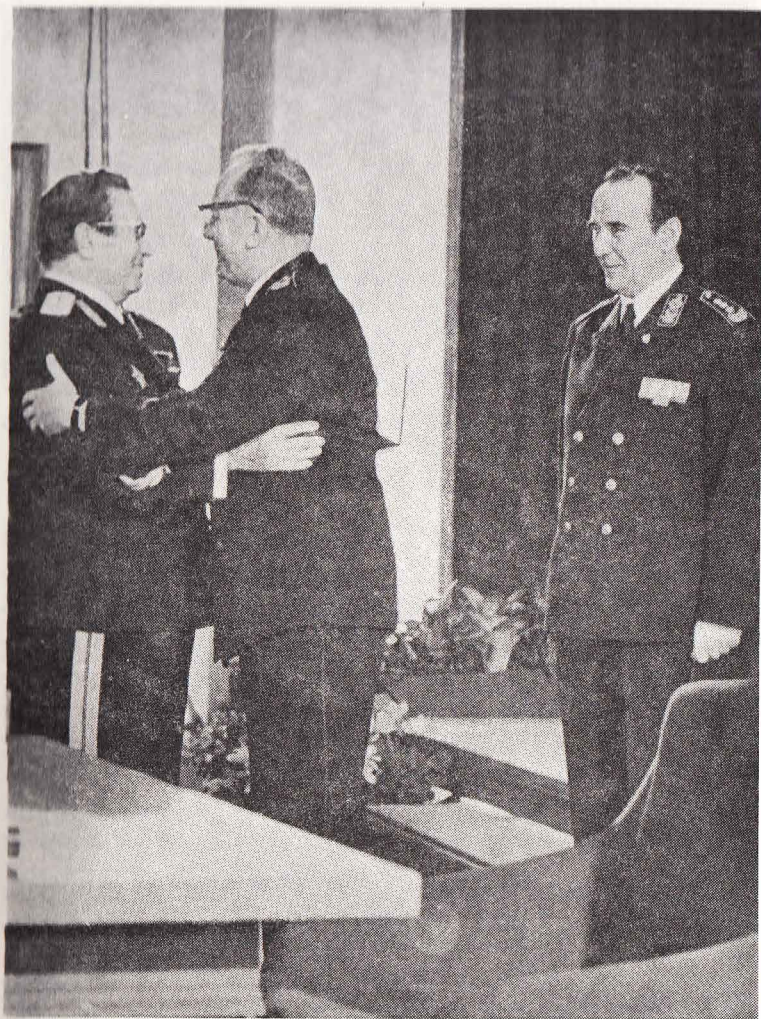
U savremenim poslijeratnim gibanjima drug Tito je — osloncem na bogatu praksu socijalističke izgradnje i samoupravljanja u našoj zemlji — dao izuzetan doprinos prevazilaženju protivrječnosti i dilema savremenog čovječanstva, imajući jednu od najistaknutijih uloga u svijetu nesvrstavanja, čiji je jedan od tvoraca. Kao istaknuti i nepokolebljivi borac za očuvanje suvereniteta i nezavisnosti Jugoslavije, odlučno se suprotstavljao pritiscima bilo s koje strane da su dolazili. Zbog svega toga, zahvaljujući ličnosti druga Tita, Jugoslavija — kao socijalistička i nesvrstana zemlja — uživa ugled ne samo zbog onoga što je

značila u drugom svjetskom ratu već i zbog onoga što je učinila na pozornici međunarodnih događaja u proteklih tridesetak godina burnog razvoja svijeta.

Doprinos druga Tita, posebno u domenu savremene ratne vještine, ogleda se kako u načinu organizovanja i razvijanja oružanih snaga tako i u načinu njihove upotrebe. Drug Tito je postavio osnove koncepcije opštenarodnog odbrambenog rata, čija je suština bila oslonac na sveukupne snage naroda. Taj princip drug Tito slijedi i poslije oslobođenja, kako na frontu izgradnje oružanih snaga tako i u svim drugim društvenim procesima i preobražajima. U čitavom poslijeratnom razvitku drug Tito je stalno isticao da »koncepcija opštenarodne odbrane nije ništa drugo nego dosljedna i odlučna primjena velikih iskustava iz našeg NOR-a primjenjeno na naše sadašnje uslove«. Služeći se marksističko-lenjinističkom naukom i primjenjujući je na jugoslovenske prilike, drug Tito je učinio korak dalje. On je obogatio tu nauku novim saznanjima stečenim u oslobodilačkom ratu i revoluciji. On je omogućio jugoslovenskim narodima i narodnostima da to iskustvo razvijaju i bogate dalje, u čitavom poslijeratnom razvitku, i podstakao ih je na to. Titova revolucionarna strategija stvorena u ratu pokazala je svoju životnu snagu u svim složenim međunarodnim zbivanjima.

Bogato revolucionarno stvaralaštvo druga Tita — sadržano u mnogobrojnim istupanjima uoči, tokom i poslije drugog svjetskog rata, u govorima i člancima objavljenim u nizu publikacija u našoj zemlji i u inostranstvu, koji su pokretali na akciju i ujedno otvarali perspektivu — ne samo što su svjedočanstvo o istorijskoj prekretnici jugoslovenskih naroda i narodnosti već i nepresušno vrelo nadahnuća za nova revolucionarna pregnuća u savremenim uslovima.

Zahvaljujući svojoj sposobnosti za naučno predviđanje drug Tito je dublje nego iko razumio ne samo šta se može već i šta se mora u datom istorijskom trenutku učiniti za slobodu, socijalizam i međunarodni progres. Zato je Titovo djelo trajno i neizbrisivo. Stopljeno sa stoljećem u kom je nastalo, ono će ostati riznica vrijednih po-



Prve čestitke: general armije Nikola Ljubičić i general-pukovnik Mirko Jovanović

uka i pokretačka snaga za sve one koji hoće i koji žele da sačuvaju mir, slobodu i nezavisnost.

Za pripadnike oružanih snaga vojno djelo druga Tita je pouzdan oslonac i putokaz u našem naučnoistraživačkom radu u oblasti opštenarodne odbrane, u daljoj izgradnji i razvoju oružanih snaga i u obrazovanju i vaspitanju vojničkog i starješinskog kadra.

PRIZNANJE ORUŽANIH SNAGA SVOM VRHOVNOM KOMANDANTU

Izražavajući želju svih pripadnika oružanih snaga i realizujući inicijativu svih visokih škola, akademija i naučnih radnika u JNA, general-pukovnik Mirko Jovanović, načelnik Centra visokih vojnih škola — obrazložio je odluku Nastavno-naučnog veća Centra visokih vojnih škola, rekavši:

Svečanost kojoj danas prisustvujemo predstavlja izraz najiskrenijeg priznanja oružanih snaga svom Vrhovnom komandantu za njegov svestran i neprolazan doprinos utemeljenju i razvoju naše vojne nauke i prakse. Dopusmite mi da iskažem osećanje izuzetne časti što mi je pripala dužnost da obrazložim odluku Nastavno-naučnog veća Centra visokih vojnih škola kojom se maršalu Jugoslavije Josipu Brozu Titu dodeljuje zvanje doktora vojnih nauka.

Četiri pune decenije drug Tito se nalazi na čelu naše partije, radničke klase, naroda i narodnosti, i u tom sudbonosnom razdoblju naše i svetske istorije Jugoslavija je izvojevala istinsku slobodu i nezavisnost, postala zemlja bratstva i jedinstva i socijalističkog samoupravljanja, priznati faktor mira i progressa u svetu.

Takva istorijska dostignuća nikada ne mogu biti zaboravljena. Pobedom u narodnooslobodilačkom ratu dokazana je mogućnost uspešnog vođenja oslobodilačke borbe protiv višestruko nadmoćnije imperijalističke sile, što nam je uvek služilo kao inspiracija u odolevanju svim spoljnim pretnjama u posleratnom periodu. Sintezom narodnooslobodilačke borbe i borbe za revolucionarni društveni preobražaj, u suštini je otkriven novi put u socija-



Sa svečanosti povodom promovisanja druga Tita za prvog doktora vojnih nauka

lizam. Time je nesumnjivo obogaćena marksistička teorija i praksa opštenarodnog rata i revolucije.

Mada Titovo delo neizbežno nosi pečat svoga doba, ono je svojom dubinom i snagom preraslo okvire u kojima je nastalo i postalo svojina svih naprednih snaga koje u njemu nalaze podsticaj u borbi za mir, nezavisnost, socijalizam i društveni progres.

U svestranom i grandioznom Titovom stvaralaštvu, njegova vojna misao i praksa zauzimaju izuzetno mesto. Kao strateg oslobodilačkog rata i revolucije u savremenoj epohi, Tito je svoje vojno delo zasnovao na filizofskim, idejnim i političkim osnovama marksizma i na rastućoj snazi radničke klase i svih naprednih snaga u oslobodilačkoj i revolucionarnoj borbi i odbrani nezavisnosti. Mada u ovoj prilici nije moguće obuhvatiti celokupno Titovo vojno stvaralaštvo, neka mi bude dopušteno da istaknem samo najvažnije momente:

— da je drug Tito na čelu Komunističke partije Jugoslavije podigao naše narode na ustanak i oružanu borbu u kojoj su izvojevali najveću pobeđu u svojoj istoriji;

— da je u narodnooslobodilačkom ratu ostvario jedinstvo nacionalno-oslobodilačkih i klasno-socijalnih ciljeva i težnji naroda, čime je otkrio nov put u borbi za socijalizam;

— da je stvorio koncepciju opštenarodne odbrane kao celovit klasni i društveni pogled na rat i odbranu zemlje;

— da je stvorio i izgradio nove revolucionarne oružane snage;

— da je izgradio originalnu ratnu veštinu.

1. Drug Tito je svoju zamisao oružanog ustanka i opštenarodne oslobodilačke borbe izložio još na Majskom savetovanju KPJ 1941. godine u Zagrebu i detaljno razradio u Stolicama septembra iste godine. Polazeći od činjenice da je Partija, zahvaljujući revolucionarnoj borbi u predratnom periodu, postala istinski predvodnik radničke klase i narodnih masa, on je nepokolebljivo veroval u njenu sposobnost da kod naprednih i patriotskih snaga svih naših naroda i narodnosti učvrsti uverenje da je oružana borba protiv okupatora jedini ispravan put i da je pobjeda u toj borbi mogućna i ostvarljiva.

U Titovom vizionarskom sagledavanju budućeg razvoja, narodnooslobodilačka borba mogla je dovesti do potpune pobjede nad fašističkim okupatorima i domaćim izdajnicima samo ukoliko radničkoj klasi i svim našim narodima pruži jasnu perspektivu nacionalnog i socijalnog oslobođenja i dubokih društvenih promena, tj. ukoliko narodnooslobodilački rat postane najpotpunija sinteza oslobodilačke borbe i revolucije. Tu osobenost narodnooslobodilačkog rata drug Tito je iskazao rečima: »... Pozvati samo narod u borbu protiv okupatora, a ne dati mu istovremeno da razumije da će se tom borbom ujedno postići nešto novo, mnogo bolje, da se neće više vratiti staro — tako ne bi bilo moguće pokrenuti sve narode u tu borbu, niti tako široke mase naroda zainteresovati za nju, niti bi se moglo u njoj izdržati do kraja, tj. pobijediti.«

Na osnovu takve orijentacije već 1941. godine ostvareni su krupni rezultati koji su bitno opredelili ceo dalji tok narodnooslobodilačkog rata. U toj prvoj ratnoj godini učvršćeno je naše saznanje da je oslonac na sopstvene snage pouzdana garancija uspešne borbe za slobodu i nezavisnost; oružanom borbom zahvaćena je skoro čitava Jugoslavija; u partizanskim odredima borilo se 80.000 boraca; na našem ratištu već je bilo angažovano oko 30 okupatorskih divizija i 200.000 kvislinških vojnika.

Tokom četvorogodišnje borbe dali smo pun doprinos pobjedi antihitlerovske koalicije u drugom svjetskom ratu. Na tlu Jugoslavije otvoreno je novo ratište u Evropi na kome je neprekidno bilo vezano u proseku 30—35 fašističkih divizija i izbačeno iz stroja oko milion neprijateljskih vojnika. Krajem rata naša narodna armija brojala je ukupno 800.000 boraca, sa oko 60 divizija, četiri armije i svim vidovima i rodovima.

Svestrane sposobnosti koje je drug Tito pokazao u stvaranju oružanih snaga i vođenju složenih operacija, kao i u rukovođenju celokupnom narodnooslobodilačkom borbom svrstale su ga u red najistaknutijih vojskovođa i stratega u istoriji. On na početku oružanog ustanka nije raspolagao ni vojnim snagama, ni ratnim sredstvima, ni slobodnom teritorijom — što su uobičajene pretpostavke za delovanje svakog stratega i vojskovođe. I baš težina tih okolnosti ističe u punoj svetlosti pravu vrednost njegovog doprinosa pobjedi u ratu i razvoju vojne nauke i prakse.

Zbog svojih zasluga stečenih na bojnopolju, drug Tito je dobio najviša priznanja progresivne javnosti, od svih prijatelja i najuglednijih ličnosti savremenog sveta, a to su bili primorani da mu priznaju čak i neprijatelji.

Drug Tito je, kao vrhovni komandant, uvek lično bio u samom središtu ratnih zbivanja i odlučujuće uticao na njihov tok. Identifikujući se sa najplemenitijim težnjama radničke klase i radnih ljudi, on je svoju revolucionarnu misao i energiju udružio sa moralnom hrabrošću i čvrstom karakterom, humanističkim osećanjima i internacionalističkom solidarnošću, pa su time njegova misao i praksa postale najubojitije oružje oslobodilačke i revolucionarne borbe.

Drug Tito je ispoljio najdragoceniji talenat i najznačajniju sposobnost stratega i vojskovođe — moć predviđanja nastupajućih događaja i sagledavanja glavnih pravaca razvoja na osnovi početnih momenata. Samo tako mogle su nastati njegove istorijske odluke: o formiranju 1. proleterske brigade, o pohodu grupe brigada u zapadnu Bosnu, na Neretvi i Sutjesci, u Bihaću i Jajcu, sve do beogradske i tršćanske operacije.

Prihvatajući najširu inicijativu svih visokih vojnih škola i akademija, naučnih radnika u JNA i pripadnika Oružanih snaga u celini, izražavajući opšte, jedinstveno, raspoloženje celokupne naše javnosti, Nastavno-naučno veće Centra visokih vojnih škola, na svojoj trećoj sednici održanoj dana 8. decembra 1976. god. u Beogradu, a na osnovi Zakona o vojnim školama i naučnoistraživačkim ustanovama u JNA, donelo je

O D L U K U

da se Vrhovnom komandantu Oružanih snaga SFRJ, maršalu Jugoslavije JOSIPU BROZU TITU dodeli doktorat vojnih nauka, zato:

— što je svojim vojnim stvaralaštvom dao izuzetan doprinos razvoju naše vojne nauke i prakse, te razvoju teorije i prakse oslobodilačke borbe naroda u savremenoj epohi,

— što je u najtežim istorijskim uslovima otkrio pokretačke snage narodnooslobodilačke borbe i revolucije i, nalazeći se na čelu KPJ, poveo naše narode i narodnosti u opštenarodni rat u kojem su sopstvenim snagama izvojevali najslavniju pobedu u svojoj istoriji, iskovali bratstvo i jedinstvo i stvorili novu državu i vlast radničke klase,

— što je iz partizanskih odreda, kao trajnog oblika organizovanja ustaničkih masa, stvorio revolucionarnu narodnu armiju novog tipa koja je u neprestanoj oružanoj borbi od 1941. do 1945. godine, kao ravnopravni partner savezničkih snaga, na svom sopstvenom, stalno dejstvujućem ratištu, dala dostojan doprinos pobedi nad fašizmom,

— što je, kao Vrhovni komandant i strateg NOR i revolucije, izgradio koncepciju opštenarodne odbrane kao celovit filozofski, idejni, politički i klasni pogled na rat i odbranu zemlje, stvaralački razvijajući marksističku naučnu teoriju u toj oblasti,

— što je razvio originalnu ratnu veštinu kao dijalektički spoj politike i vojne strategije, jedinstvo društveno-ekonomskih, moralno-političkih i vojnih činilaca rata i oružane borbe,

— što je svojim dalekosežnim odlukama u svim prelomnim trenutcima NOR-a i posleratne izgradnje, nalazeći se uvek na težištu odlučujućih zbivanja presudno uticao na ishod NOR-a i jačanje ukupne odbrambene snage našeg samoupravnog socijalističkog društva,

— što je ličnim heroizmom, smelošću i odlučnošću, svojim dubokim humanizmom neprestano inspirisao nepokolebljiv stav naših radnih ljudi, naroda i narodnosti u borbi za slobodu, nezavisnost i suverenitet, za mir i nesvrstanu spoljnu politiku i za odbranu veličanstvenih teokovina NOB i socijalističkog samoupravljanja.

Svaki od ovih Titovih doprinosa, kojim se ni izdaleka ne iscrpljuju njegova grandiozna vojna dela, dostojan je najvišeg naučnog priznanja, pa stoga Nastavno-naučno veće Centra visokih vojnih škola izražava jedinstveno osećanje časti i zadovoljstva što je prvi doktorat vojnih nauka dodeljen maršalu Jugoslavije Josipu Brozu Titu.

U Beogradu,
8. 12. 1976. god.

PREDSEDNIK NASTAVNO-
-NAUČNOG VEĆA CENTRA
VISOKIH VOJNIH ŠKOLA
general-pukovnik
Mirko Jovanović

Time se karakterišu i sve odluke druga Tita u procesu modernizacije naših oružanih snaga, daljeg razvoja koncepcije, podruštvljavanja odbrambenih poslova i izgradnje sistema opštenarodne odbrane.

Sve što je bilo od značaja za jedinstveno usmeravanje narodnooslobodilačkog rata u celini, kao i za jedinstveno organizovanje odbrane zemlje u posleratnom periodu, uvek je bilo predmet neposredne brige i motiv za lično angažovanje druga Tita, i u sve to ugrađena je njegova revolucionarna vojna misao u neprekinutom kontinuitetu.

2. Drug Tito je iz partizanskih odreda stvorio revolucionarnu narodnu armiju novog tipa. Od golorukih boraca, bez školovanih vojnih kadrova, pune dve i po godine bez ikakve pomoći sa strane, oslanjajući se isključivo na naoružanje oteto od neprijatelja, stvarana je Narodnooslobodilačka vojska, koja je izašla iz rata kao priznati i ravnopravni saveznik u antihitlerovskoj koaliciji.

Na II zasedanju AVNOJ-a drug Tito je o tome rekao: »Mogu smjelo tvrditi da je stvaranje narodne vojske pod ovakvim uvjetima pod kojima se stvarala naša, jedinstven primjer u historiji.«

Po svojim klasno-socijalnim i nacionalnim karakteristikama Narodnooslobodilačka vojska bila je instrument narodne vlasti i, u isto vreme, zajednička oružana sila svih naroda i narodnosti — vojska bratstva i jedinstva. Ta suštinska karakteristika Narodnooslobodilačke vojske, kao i naše narodnooslobodilačke borbe u celini, ima izvanredan strategijski značaj, ali ona, u prvom redu, pokazuje da je svaki naš narod i narodnost, pod rukovodstvom Partije i radničke klase, bio oslonac borbe za sopstveno oslobođenje i da su svi zajedno jedinstvenom voljom i jedinstvenom borbom stvorili novu Jugoslaviju. U nas ovog puta, dakle, nije bilo »oslobodilaca« i »oslobođenih«.

Uporedo s tim, drug Tito je rešio i dva krupna strategijska problema vojnog organizovanja:

Prvo, formirani su partizanski odredi kao osnovni i za ustaničke mase najpogodniji oblik vojnog organizovanja, koji su za sve vreme rata omogućavali masovnu oru-

žanu borbu na čitavoj teritoriji i bili isto tako trajni oblik političke mobilizacije masa za narodnooslobodilački i revolucionarni pokret.

Drugo, od početka je uzeta čvrsta orijentacija na stvaranje krupnih vojnih formacija (brigada, divizija i drugih), a takođe i na blagovremeno organizovanje ratne mornarice i vazduhoplovstva, kao i svih rodova i službi oružanih snaga — radi nanošenja snažnih udaraca okupatoru na celom jugoslovenskom ratištu i rešavanja problema od značaja za vođenje narodnooslobodilačke borbe u celini.

To je bio nov i originalan put u stvaranju oružanih snaga kao osnovne poluge za pobedu nad okupatorom, za ostvarivanje dalekosežnih ciljeva revolucije i konstituisanje nove države.

Posleratni razvoj naših oružanih snaga karakteriše se neposrednom brigom druga Tita za njihovo jačanje u skladu sa zahtevima savremenog rata i oružane borbe i sa potrebama i mogućnostima našeg ukupnog društvenog razvoja. Polazeći od stava da u borbenoj izgradnji oružanih snaga ne smemo zaostajati, drug Tito je neposredno usmeravao njihovu svestranu modernizaciju.

Za druga Tita su vojničko učvršćivanje jedinica i komandi i jačanje njihovog idejno-političkog i moralnog jedinstva, dve strane jedinstvenog procesa ukupne borbene izgradnje oružanih snaga. Zato on neprekidno bdi nad idejnim, moralno-političkim i vaspitnim radom organizacije Saveza komunista, komandi i političkih organa u Oružanim snagama. Organizacija Saveza komunista u Jugoslovenskoj narodnoj armiji, kao integralni deo Saveza komunista Jugoslavije, idejno-politički je nosilac moralno-političke izgradnje i jedinstva Armije koja je, uvek dosledna politici Saveza komunista, nepokolebljivo služila interesima i bila najčvršći oslonac radničke klase, radnih ljudi, naroda i narodnosti.

Kao rezultat lične brige i neposrednog angažovanja druga Tita u posleratnom periodu, naše oružane snage izrasle su u modernu oružanu silu, sigurnog zaštitnika nezavisnosti i nesmetanog socijalističkog razvitka naše zem-

Ije. Zahvaljujući tome, Jugoslovenska narodna armija i teritorijalna odbrana danas predstavljaju savremeno organizovane oružane snage, sa skladno razvijenim vidovima, rodovima i službama, naoružane i opremljene najsavremenijim naoružanjem i osposobljene za vođenje borbenih dejstava u svim uslovima i vrstama savremenog rata.

3. Drug Tito je u narodnooslobodilačkom ratu utvrdio osnove koncepcije opštenarodne odbrane. Suština te koncepcije izražena je u najširem okupljanju — pod rukovodstvom Komunističke partije Jugoslavije — svih rodoljubivih snaga, bez obzira na njihovo ideološko i političko opredeljenje, nacionalnu i versku pripadnost, u jedinstveni front borbe protiv okupatora i domaćih izdajnika.

Najšire ustaničke mase postale su svesni učesnici i nosioci oružane i političke borbe i otpora na slobodnoj i okupiranoj teritoriji, pri čemu je došao do punog izražaja organski povezan i usklađen razvoj nove oružane sile — Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije, nove narodne vlasti — narodnooslobodilačkih odbora i antifašističkih veća i masovnih društveno-političkih organizacija u okviru Jedinstvenog narodnooslobodilačkog fronta.

Na taj način naša borba protiv okupatora od samog početka dobija razmere i sve karakteristike opštenarodnog oslobodilačkog rata, a ne gerile ili pokreta otpora, odnosno pomoćne snage koja bi dejstvovala za račun glavnih savezničkih frontova.

Od samog početka stvaranja koncepcije opštenarodne odbrane u svim njenim bitnim opredeljenjima duboko je ugrađena nepokolebljiva orijentacija na vlastite snage i mogućnosti. To se u prvom redu odnosi: na visoku političku svest i moralnu snagu ljudskog faktora; na originalnu ratnu veštinu i na školovanje vojnog kadra u sopstvenim vojnim školama koje su stvorene još u toku rata; na realne materijalne izvore zemlje i na borbene tradicije naših naroda i narodnosti.

Tokom narodnooslobodilačkog rata i u čitavom posleratnom periodu, drug Tito je neprekidno razvijao ta os-

novna opredeljenja i iskustva. To je on izrazio svojim poznatim stavom — da »konceptija opštenarodne odbrane nije ništa drugo nego dosljedna i odlučna primjena tih velikih iskustava narodnooslobodilačkog rata u našim sadašnjim uslovima«. Tako je izgrađena savremena konceptija opštenarodne odbrane, koja se zasniva na samoupravnim, socijalističkim društvenim odnosima i politici nesvrstavanja, kao i na zahtevima koje nameću karakteristike savremenog rata i oružane borbe.

Izgrađujući socijalističko samoupravljanje, ostvarili smo takav stepen podruštvljavanja narodne odbrane kakav do sada nije postignut. Naša radnička klasa i radni ljudi, svi narodi i narodnosti postali su istinski nosioci prava i odgovornosti za razvoj i jačanje opštenarodne odbrane.

Titova konceptija opštenarodne odbrane postala je u pravom smislu doktrina mira, izraz dosledne i stvaralačke primene marksističkog koncepta o naoružanom narodu. Ona daje rešenja za pobedonosno suprotstavljanje i odbranu naše zemlje od svake vrste agresije. Zahvaljujući svojoj doslednoj odbrambenoj politici, moralno-političkom jedinstvu i jakim oružanim snagama, naša zemlja je uvek imala visok međunarodni ugled kao faktor mira i bezbednosti u Evropi i svetu.

4. Titova originalna ratna veština izraz je dijalektičkog jedinstva političke i vojne strategije, društveno-ekonomskih, moralno-političkih i vojnih činilaca rata i oružane borbe. Njena je snaga u jedinstvenom naporu oružanih snaga i naroda u oružanoj borbi i svim drugim oblicima borbe i otpora.

Ratna veština u narodnooslobodilačkom ratu je bila sva u primeni, u izvršenju i razvoju. Kroz najteže provere u ratu i revoluciji ona je položila ispit, budući da je dala prava rešenja za suštinski strategijski problem narodnooslobodilačkog rata: kako da se nadvlada tehnički i brojno nadmoćnija okupatorska vojna sila.

Teorijsko uopštavanje ove stvaralačke prakse sadrži ostvarenja i dragocena iskustva koja pružaju nesumnjiv



Drug Tito se upisuje u knjigu doktora vojnih nauka

doprinos razvoju ratne veštine uopšte. Ona su istovremeno temelj naše savremene strategije opštenarodne odbrane i oružane borbe.

Glavna obeležja Titove ratne veštine označavaju nove domete prvenstveno u sledećem:

— Prvo, primarna uloga čoveka koji je bio i ostao najvažniji činilac rata i oružane borbe. Svoje najdublje poverenje u ljude drug Tito je izrazio jednostavnim rečima: »...u našoj strategiji i taktici — čovjek, politički svjestan, moralno čvrst i borbeno osposobljen — osnovni je i odlučujući faktor oružane borbe i otpora.« U skladu s tim on je neprekidno podsticao komande, starešine i borce na aktivnost, inicijativu i traženje najboljih borbenih rešenja, i teorijski uopštavao i razvijao najvrednija dostignuća iz borbene prakse. Za njega su i starešina i vojnik stvaralačke ličnosti, a ne puki izvršioi.

— Drugo, ofanzivnost i u uslovima nepovoljnog odnosa snaga. To je u pravom smislu »strategija ofanzive«, koja obezbeđuje da se neprijatelj drži pod stalnim udarima, da se tuče tamo gde je najslabiji i da se u svim situacijama zadrži sloboda inicijative. »U našoj narodnoj vojsci mora vladati ofanzivni duh, ne samo kad smo u ofanzivi, već i u defanzivi« (Tito).

— Treće, pretvaranje celokupnog jugoslovenskog prostora u jedinstveno ratište. Neprijateljske snage su u narodnooslobodilačkom ratu razvlačene na celokupnom ratištu, pa su tako, u strategijskim okvirima, bile prinuđene na pasivnost i defanzivu. Za ofanzive većih razmera okupator je morao povlačiti snage sa drugih ratišta ili prazniti svoje garnizone i uporišta, što je omogućavalo veći zamah dejstvima naših snaga u tim područjima, stalno stvaranje nove slobodne teritorije i jačanje veza s narodom. »Svaki naš gubitak neke teritorije mora u isto vrijeme značiti dobitak nove, još veće i važnije teritorije« (Tito).

— Četvrto, manevar i pokretljivost u strategijskim, operativnim i taktičkim razmerama radi brzog prenošenja težišta borbenih dejstava i dovođenja sopstvenih snaga u povoljan položaj. Time je nadvladana stalna težnja okupatorske oružane sile da na uskom prostoru okruži našu glavnu grupaciju i da je frontalnim dejstvima i koncentričnim udarima uništi. Radi toga drug Tito ističe da su »...brzi pokreti, brz manevar, traženje najslabije tačke neprijatelja...« one odlike strategije i taktike koje se nikad ne smeju zaboravljati.

— Peto, nametanje neprijatelju sopstvenih oblika i načina vođenja oružane borbe. Stalnim kombinovanjem raznovrsnih načina borbenih dejstava u zahvatu fronta i u pozadini neprijatelja obezbeđeno je maksimalno ispoljavanje sopstvenih prednosti, a neprijatelj je prisiljavan da prihvati borbu i u uslovima koji su za njega nepovoljni. »Pri izvršenju svih zadataka uvijek nastojati da neprijatelju nametnemo borbu tamo gdje mi želimo, što znači da mi uvijek treba da imamo inicijativu u akcijama« (Tito).

— Šesto, stalni razvoj partizanske taktike od jednostavnijih oblika gerilskih dejstava do najsloženijih savremenih bojeva. Naša partizanska taktika u najširem smislu odlikuje se maksimalnom primenom iznenađenja, noćnih dejstava, kratkotrajnih i brzih napada i infiltracije, udarima u bok i pozadinu, kao i raznovrsnim taktičkim dejstvima koja su zasnovana na smeloj inicijativi bez šablona. »Brzi, iznenadni udari, noćni napadi, neprijatelja opkoljavati i redovno ga napadati iz pozadine. Umješnost, hrabrost i sposobnost starješina cijeniti po tome kako se neprijatelj napada, iz pozadine ili frontalno« (Tito).

U našu savremenu strategiju oružane borbe ugrađena su sva ova ostvarenja i iskustva koja su nepobitno dokazala svoju vrednost u narodnooslobodilačkom ratu i obogaćena su novim saznanjima koja odgovaraju savremenim uslovima.

Titova strategija oružane borbe, kao strategija pobjede:

- ne priznaje bezizlazne situacije,
- izražava odlučnu rešenost na odbranu svake stope zemlje,
- omogućava maksimalno jedinstvo oružane borbe, kao odlučujućeg oblika borbe, i svih drugih oblika suprotstavljanja agresoru,
- obezbeđuje vođenje dugotrajnog rata sa osloncem na sopstvene snage.

Upravo stoga naša savremena strategija opštenarodne odbrane je realna snaga odvracanja i efikasno sredstvo

za odbranu od svake vrste oružane agresije ili drugih oblika agresivnih pretnji i pritisaka.

Celokupno stvaralaštvo druga Tita prožeto je etikom čiji je najpuniji izraz briga o čoveku i duboki humanizam. I u ratu, kada je to najteže, drug Tito je ispoljavao svoj revolucionarni stav humaniste, vodeći najveću brigu o borcima, a nadasve o ranjenicima. Titova briga o čoveku ugrađena je u moralne norme i običaje našeg socijalističkog samoupravnog društva i naših oružanih snaga.

*

Čini nas neizmerno sretnim i ponosnim što kao sledbenici tradicija Oficirske škole koju je drug Tito osnovao u narodnooslobodilačkom ratu, kao jedinu vojnu školu u okupiranoj Evropi — dodeljujemo prvi doktorat vojnih nauka njenom osnivaču.

Titovo vojno delo oduvek je bilo osnova na kojoj smo razvijali naučnoistraživački rad i obuku starešinskog kadra u oružanim snagama i posebno u vojnim školama.

Ono sadrži jasan pogled na društvene, ekonomske, političke (klasne), nacionalne i internacionalne komponente rata, koje se u svakom istorijskom momentu ukrštaju na složen i neponovljiv način.

Ono sadrži metod pristupa problemima rata, analize mogućnosti zaraćenih strana i izbora načina vođenja rata u celini i oblika oružane borbe posebno, sadrži metod koji se zasniva na stvaralačkom odnosu prema marksističkoj nauci.

Ono je za sve nas pouzdan oslonac u naučno-teorijskom i praktičnom radu. Njegova je najveća vrednost u tome što podstiče na rad i razmišljanje, na povezivanje teorije i prakse, na učenje kroz rad i uz rad, i što se svojom unutrašnjom dijalektikom suprotstavlja dogmatizmu, rutinerstvu i šablonu.

Ovaj istorijski trenutak, u kome za Titovo ime vezujemo zvanje prvog doktora vojnih nauka i početak poslediplomskih studija iz oblasti ratne veštine, biće za sve nas snažan podsticaj u našim naporima da još bolje učimo i još bolje radimo.



Drug Tito i njegova supruga Jovanka sa starešinama Centra visokih vojnih škola nakon svečanosti